

İKTİSAT DERGİSİ

AYIN YORUMU

Prof. Dr. Akın İLKİN

KIRSAL ALANDA KALKINMA

Ali TOPUZ

KAÇAN FIRSATLAR

Arslan Başer KAFAOĞLU

ENFLASYON ve DEMOKRASİ

A. S. KALIN

TOPLUMSAL ANLAŞMA ve SENDİKALAR

Emine MİNİBAŞ

Yeni bankacılık Garanti Bankası'nda

**Yeni bankacınız, bankacılığın
bir hizmet kurumu olduğuna inanıyor.
Ve yeni bankacılık yeni hizmetler vermektir,
bunu da biliyor.**

Garanti Bankası, yılbaşından bu yana sizlere yeni hizmetler getirdi:

Çocuk Kulübümüz ilk kez şube içi video ve film gösterilerinden başka, aile bütçesine katkıda bulunmak üzere, alışverişlerde %10 indirim imkânı da getirdi. Şimdilik Kulübümüz İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Gaziantep'te faaliyet gösteriyor. Ayrıca, çocuk dergimiz ve kumbaramız da var.

Yurt dışındaki çalışanlarımıza seslenmek, onların sorunlarını duyurmak için, **Garanti Gazetesi'**ni çıkartıyoruz. Şubelerimize başvurular, yurt dışındaki yakınlarına gazetemizde mesaj gönderebiliyor.

Çocuk Yılı nedeniyle, yurt dışındaki işçilerimizin çocukları arasında yaptığımız ödüllü bir yarışma sonucu açtığımız **Resim Sergisi** ile, sanat faaliyetlerini sürdürüyoruz.

Tarım Programı çiftçi ve köylülerimize hizmet sunuyor. Bu programda, ilk olarak üç elkitabı yayınlıyoruz. Ayrıca, tarımla ilgili sorularınızı da uzmanlarımız cevaplandıracak.

Her şubemizde bulunan **"Yeşil Yoncalı"** elemanlarımız, müşterilerimizin bankacılık ve özellikle emeklilerin, emeklilikle ilgili sorunlarını çözmeye çalışacak.

Size yakın olan Garanti Bankası, tüm banka işlemlerinin yanı sıra, **Garanti Çeki'**yle de hediye seçme gücünü ortadan kaldırmıyor.

Garanti Bankası, bankacılıkta yeni örnekler vermeye devam edecek.

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

"yeni bankacınız"

İKTİSAT DERGİSİ

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR.

Görüş	2
Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN	
Ayın Yorumu	5
Prof. Dr. Akın İLKİN	
Ord. Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan'ı Yitirdik	7
İktisat Dergisi	
Kırsal Alanda Kalkınma	11
Ali TOPUZ	
Kaçan Fırsatlar	17
Arslan Başer KAFAOĞLU	
Enflasyon ve Demokrasi	21
A. S. KALIN	
Toplumsal Anlaşma ve Sendikalar	25
Emine MİNİBAŞ	
İktisat Tarihimizden	31
Mehmet KASIM	
Ülke Ekonomileri	35
A. Kürşat AHİOĞLU	
Dış Basında İktisat	39
Derleyen : Kaya ARDIÇ	
Tarih ve İktisat Kuramları	43
Derleyen : Kaya ARDIÇ	

Cemiyet Adına Sahibi : Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Yazı İşleri Müdürü : Şeref ÖZGENCİL

İdare Müdürü : Sedat SANATKÂR

Dergi Yönetim Komitesi : Bşk. Prof. Dr. Akın İLKİN, Doç. Dr. Toktamış ATEŞ,
Nihat BATUR, Kenan MORTAN, Selçuk KALENDERLİ, Kaya ARDIÇ

Teknik Sekreter : Bülent YARDIMCI

Abone Ücreti Yıllık : 300 - 6 Aylık - 150 TL. Reklam Tarifesi : Ön kapak içi 4.000 TL.
İç sahife tam 2.000 TL. İç sahife yarım 1.250 TL. Arka kapak içi 4.000 TL. Arka kapak
5.000 TL. — İdare Yeri : Tünel Galipdede Cad. No. 48/1 — ☎ : 44 04 36 - 49 89 03 -
44 48 63 — P. K. 599 Karaköy/İst. Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret öden-
mez. Yazılardaki fikirler yazara aittir. Gönderilen yazılar basılınsın veya basılmasın iade
edilmez. — Fiyatı : 25 TL.

Basıldığı yer : Yenilik Basımevi — ☎ 43 55 72

GÖRÜŞ

İktisadi bunalım dönemlerinde, herkesin zora girmesi, tüm halkın yakındığı bir durumun ortaya çıkması söz konusu değildir. Bazı kişilerin bazı alanlarda hayalleri zorlayan boyutlarda para kazandıkları görülür. Mal darlığının varlığı ve enflasyon olgusu yeni ve toplumun alışık olmadığı zengin tipleri yaratır. İkinci dünya savaşının «hacıağa»ları, yakın geçmişin unutulmaz ve en belirgin örneğini oluşturur.

Günümüz Türkiyesinde de benzer bir oluşumun varlığı yadsınamaz. Bazı yaşamsal malların bulunmayışı ve hızlı fiyat yükselişleri, meşru yoldan olmayan, fakat çok geniş boyutlu kazanç olanakları yaratmaktadır. Çok büyük bir kitle, boğucu bir yaşam sürerken, çok küçük bir azınlık, «harcama humması»na tutulmuş bir davranış içindedirler. Bu durumun olumsuz iktisadi, sosyal ve moral etkileri, toplumun bütün katlarında rahatlıkla ve çıplak bir gözle görülebilir. Değer yargıları, yozlaşmakta, «alinteri» küçümsemektedir. Yeni zenginlerin yaşamlarını gözlemleyenler içinde, «köşeyi dönmek» için «kestirme yol» arayanların sayısındaki artış ürkütücü olmaktadır.

Bunun anlamı açıktır. Bu, gelir paylaşımında korkunç bir bozulma demektir. Korkunç bozulmanın kaynağı ise, özellikle bunalım döneminde kendini gösteren olağanüstü rant'lardır.

Şu noktada kesinlikle anlaşmak gerekir. Günümüz Türkiye'si, temelinde döviz darboğazına dayanan üretim yetersizliği nedeniyle, «rant ekonomisi» niteliğini kazanmış, piyasa kurallarından tamamen uzaklaşmıştır.

Birçok kez vurgulamaya çalıştık. Olmayan veya talebi karşılamaktan çok uzak olan bir şey'in planlaması olmaz. Fiyat müdahalesi, başarısızlığa mahkûmdur. Ancak kaçınılmaz bir sonuç doğurur: O da, rant'ların artmasıdır.

Böyle durumlarda takınılacak tutum, Devlet müdahalelerinde etkinliği sağlayacak ortamın oluşması için, gerek kamu gerek özel kesimde fiyatları gevşetmek, bir kısmında fiyat tesbitlerini tamamen kaldırmaktır.

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Türkiyede ve bütün dünyada

İhracat ve ithalât işlemleriniz,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

Geçim Zorlaşırsa Seçimde Zorlaşır

Prof. Dr. Akın İLKİN

Devalüasyon kararı vermiş hükümetlerin yerlerini koruyamadıkları söylenir. Ve genellikle bütün ülkelerde bu kural geçerli olmuştur. Yalnız dikkat edirse devalüasyon kararı verilmesinde ülkede hüküm süren enflasyonların neden olduğu görülür. Bu bakımdan hükümetleri devirenin gerçekte devalüasyonlar değil enflasyonlar olduğu söylenebilir. Çünkü hayat pahalılığının artması yani geçimin zorlaşması iktidar partisine verilen oyları azaltmaktadır.

Bu bakımdan 14 Ekim seçimlerinde CHP'nin aldığı oylarda bir azalma beklenebilir. 14 Ekim seçiminin kısmi bir seçim olması diğer partilerin hiçbirinin tek başına iktidar olma durumu bulunmaması ve ayrıca ülkede koalisyonlara kara bir direncin belirmiş olması bu seçimlerde rol oynayan diğer etkenler olacaktır.

Seçim sonuçları kanımızca CHP'ye verilen oylarda ve seçime katılma oranında bir azalma ile noktalanacaktır. Çünkü geçim giderek zorlaşmaktadır.

enerji mi? haberleşme mi?
İHTİYACINIZ KABLO İSE

AKLINIZ ARKADA KALMAMALI..!

**YENİ TEKNOLOJİYİ BULUP SİZİN MAMÜLLERİNİZ İÇİN
UYGULARKEN DAİMA.**

AKLINIZIN ARKADA KALMAMASINI DÜŞÜNÜRÜZ

**TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ DE SİZE GÜVEN VERMEK İÇİN
BİZİMLE BERABERDİR. MAMÜLLERİMİZDEKİ TSE GARANTİSİ İLE**

- ENERJİ KABLOLARI (20 KV a kadar)
 - TELEKOMÜNİKASYON KABLOLARI
 - 1800 çiftte kadar çok yerli askı telli veya ekranlı yeraltı tipi.
 - Jonsiyon kablolu
 - Tamdolu kablo
 - Camper telli
 - Askı telli, askı telsiz dış tesisat kablolu
 - TESİSAT KABLOLARI
 - PLASTİK İZOLASYONLU HER NEVİ ÖZEL KABLOLAR
 - Gemi tipi kablolar
 - Televizyon anten kabloları
 - İstek üzerine her tip özel kablo
- VE
- EMAYE BOBİN TELLERİ 0.05 ile 3.00 mm arası yuvarlak ve dikdörtgen
- İLE

KAVEL Kablo ve Elektrik Malzemesi A.Ş.
Telefon: 45 35 05 - 45 34 94

EN İYİ HİZMET İÇİN BİZİ ARAYINIZ.

Ord. Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan'ı Yitirdik

İKTİSAT DERGİSİ

Büyük hocamız Ömer Lütfi Barkan Ağustos ayı sonunda aramızdan ayrıldı. Osmanlı iktisat tarihini yıllar boyu sabırla inceleyip bilim dünyamıza engin bir kaynak bırakan hocamız ve çabaları üstüne elbette çok şey yazılacaktır, yazılmalıdır. Ciddi bilim adamlarına özgü titizliği nedeniyle, birçok öneri almasına karşın kitaplaştırmadığı makaleleri de bir an önce kitaplaşmalı, genç kuşaklara ulaşmalıdır.

Bu sayımızda, hocamızı saygı ile anarken yaşamı ve bilim dünyasındaki yeri üzerine kısa ansiklopedik bilgi vermekle yetiniyor; ayrıca makalelerinden başlıcalarının kaynakçasını sunuyoruz. Kaynakçadan hem iktisat tarihi araştırmalarında, hem de Barkan'ın makalelerinin kitaplarda toplanması sırasında yararlanılacağı inancındayız.

BARKAN'IN YAŞAM ÖYKÜSÜ VE BİLİMSEL ÇALIŞMALARI

1902 yılında Edirne'de doğan Ömer Lütfi Barkan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünü bitirdi (1926). Öğrenimini Fransa'da Strasbourg Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde sürdürdü. Bu fakülteden Genel Felsefe, Sosyoloji ve Psikoloji sertifikaları ile aynı üniversitenin Hukuk Fakültesinden «İktisadi ilimler yüksek etüd diploması» alarak Türkiye'ye döndü (1931). Eskişehir Lisesinde iki yıl kadar felsefe dersleri okuttuktan sonra Edebiyat Fakültesinde Devrim Tarihi dersleri verdi. 1937'de İstanbul İktisat Fakültesinde doçentliğe getirildi. 1941'de profesörlüğe, 1957'de ordinaryüs profesörlüğe yükseltildi. Aynı fakültenin Türk İktisat Tarih Enstitüsünü kurdu (1950). Emekliye ayrıldıktan (1973) sonra da enstitüdeki çalışmalarını sürdürdü. 1940'tan beri Türk Tarihi Kurumu üyesi olan Barkan, bilimsel çalışmaları nedeniyle Strasbourg Üniversitesinden «şeref doktoru» ünvanı almış (1943), Belgrad Akademisi muhabir üyeliğine seçilmiş (1968) ve altı yıl süreyle Uluslararası Oryantalistler Birliği'ne bağlı Osmanlı ve Osmanlılar Öncesi Tarih Konseyi'nin başkanlığını yapmıştı (1973-1979).

Barkan'ın **Osmanlı İmparatorluğu'nda Ziraî Ekonominin Hukuki ve Malî Esasları** (Cilt I — Kanunlar), **Süleymaniye Camii ve İnşaatına Ait Tereke Defterleri**, **İstanbul Saraylarına Ait Masraf Defterleri** vb. üzerine çalışmaları kitap olarak yayımlanmış, geniş oylumlu birçok makalesi dergilerde kalmıştır.

Türk İktisat Tarihi Enstitüsü çevresinde oluşturduğu çalışma grubuyla nüfus sayımları, Osmanlı bütçeleri, yasalar, fiyat tarihi, tarım tarihi, hukuk tarihi gibi geniş bir araştırma alanını kapsayan çalışmalar yaparak Türkiye iktisat tarihi açısından büyük önem taşıyan arşiv malzemesini tarayıp bilim dünyasına sunan Barkan, aynı zamanda Osmanlı ekonomisinin yapısını ve dünya ekonomisindeki yerine «Annales» ekolünün bilim yöntemleriyle inceleyen yapıtları dolayısıyla Batıdaki bilim çevrelerinden de saygınlık görmüş, Sorbonne Üniversitesinden özel çağrı almıştır.

ORD. PROF. BARKAN'IN
TÜRKÇE MAKALELERİ

- **Osmanlı İmparatorluğu'nda Çiftçi Sınıfların Hukukî Statüsü.** Ül-
kü dergisi (Ankara Halkevi yayını). S. 49, 50, 53, 58, 59 (1937-
1938).
- **Malikâne-Divanî Sistemi.** Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası,
Cilt 2 (1939).
- **Türkiye'de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tah-
rirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri.** İ. Ü. İktisat Fa-
kültesi Mecmuası, Cilt II No. 1-2.
- **Osmanlı İmparatorluğu'nda Toprak İşçiliğinin Organizasyonu
Şekilleri.** İ. Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt I, Sayı 1, 2, 4.
- **İslâm-Türk Mülkiyet Hukuku.** İ. Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası,
Cilt VI, Sayı 1 (1940).
- **İslâm-Türk Mülkiyet Hukuku Tatbikatının Osmanlı İmparatorlu-
ğu'nda Aldığı Şekiller.** İ. Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt VII,
Sayı 1, 4 (1941).
- **Kolonizatör Türk Devrişleri.** Vakıflar Dergisi, Sayı 2.
- **Türkiye'de Servaj Var mı idi?** Belleten, Cilt 20, Sayı 78.
- **Osmanlı İmparatorluğu'nda Toprak Vakıflarının İdarî-Malî Muh-
tariyeti Meselesi.** Türk Hukuk Tarihi Mecmuası, Cilt I (1944).
- **Türk Toprak Hukuku Tarihinde Tanzimat ve 1274 Tarihli Arazi
Kanunnamesi.** Tanzimat'ın 100. Yılına Armağan kitabında. M.
E. B. Yayınları (1940).
- **Balkan Memleketlerinin Toprak Meseleleri Tarihine Giriş.** İ. Ü.
İktisat Fakültesi Mecmuası.
- **İmaretlere Ait Muhasebe Defterleri.** İ. Ü. İktisat Fakültesi Mev-
muası.

- **Osmanlı İmparatorluğu'nda İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler.** İ. Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt XI, Sayı 1-4 (1952).
- **Osmanlı İmparatorluğu'nun Teşekkülü Meselesi.** Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt I, Sayı 2.
- **Osmanlı İmparatorluğu'nda Kuruluş Devrinin Toprak Meseleleri.** 2. Türk Tarih Kongresi Tutanakları, TTK Yayınları.
- **Osmanlı İmparatorluğu Bütçelerine Dair Notlar.** İ. Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt XV (1953).
- **Osmanlı İmparatorluğu'nda İmaret Siteleri, Fatih Camii ve İmareti Tesisleri.** İ. Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt XXIII (Ekim 1962-Şubat 1963).
- **XVI. Asrın ikinci Yarısında Türkiye'nin Geçirdiği İktisadî Buhranların Sosyal Yapı Üzerindeki Tesirleri.** Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti Y. (1964).
- **XVI. Asrın İkinci Yarısında Türkiye'de Fiat Hareketleri.** Belleten, Cilt 34 (1970).
- **Feodal Düzen ve Osmanlı Timarı.** Hacettepe Üniversitesi (1973).

Kırsal **Alanda** **Kalkınma**

Ali TOPUZ
Köyşleri ve Kooperatifler Bakanı

Ulusal kalkınma süreci içinde kırsal kalkınma olayının çok önemli bir yeri vardır. Kalkınmanın bütünselliği kadar, toplumda yaratılan yeni değerlerin hakça paylaşılabilmesi için, kırsal alanın ekonomik ve toplumsal yapısının çağdaşlaştırılması ve ulusal kalkınma plânının dayanacağı stratejinin bu dönüşümü yansıtması da gereklidir. Bu yapılamazsa; sermaye azlığı, ürün ve hizmet pazarına ulaşma olanaklarının kısıtlılığı, kaynak kullanma yetersizliği ve kurumsal bozukluk gibi nedenlerle kırsal nüfus, kalkınma olayından gerekli yararı sağlayamayacaktır.

Kaynak-gereksinim dengesinin kurulmasında kalkınma olayının bir bütünlük içinde görülmesi bir anlamda hem plancılığın hem de ekonomik etkenliğin gereğidir. Kuşkusuz, kalkınma stratejilerinde,

sektörler arası dengesizliklerin ya da bölgeler arası dengesizliklerin yer alması bu bütünselliğin bozulması anlamına gelmemelidir. Bütünsellik kalkınma sürecine toptancı bir bakışı ifade eder. Bu bakışta; toplum yapısı, sektörler ve bölgeler arası ilişkiler bir zaman boyutu içinde görülmeye çalışılır.

Kalkınmakta olan ülkelerde, özellikle kalkınmanın başlangıç döneminde, kullanılan büyüme modelleri, kırsal kesimin sorunlarının plân bütünlüğü içinde ele alınmasına kendiliğinden olanak sağlamamaktadır.

Az gelişmiş ülkelerin önemli bir bölümü klasik ve neo-klasik büyüme modellerini uygulamıştır. Bunlar, çok genel bir değerlendirme ile, kalkınma olayını üretken kaynakların varlığına bağlayan modellerdir.

Bu modellerde büyüme, kaynaklarda sağlanan artış ile tanımlanmaktadır. Daha çok toprak, daha çok işgücü ve daha çok sermaye, kalkınmanın daha da hızlı olmasına olanak verecektir. Kırsal kalkınma olayı da, bu modellerde, doğal olarak, kırsal kesimde var olan kaynakların geliştirilmesi ya da yeni kaynakların bu yörelere özgülendirilmesi ile sağlanabilecektir.

Aslında olaya yalnızca bu açıdan bakılması yanlıştır. Kırsal toplumsal yapıda ve kırsal kurumlarda değişiklik yapılmaksızın kaynak kullanımında artış sağlanması, bazı ekonomik ve sosyal büyüklüklerde sayısal artış sağlamakla birlikte, çok önemli iki olumsuz sonuç doğuracaktır.

Birinci olarak, kırsal olmayan alanlarda verimlilik ve gelir artışı daha hızlı olacağından, kır-kent farklılaşması azalmak yerine giderek artacaktır.

İkinci olarak, kırsal alanda yaratılan yeni değerler zaten varlıklı olan güçlerin elinde toplanacak ve öylelikle hem kırsal alanda gelir dağılımı daha da kötüleşecek hem de bu güçler, ellerinde toplanan fonları, nitelikleri gereği, sağlıklı olmayan alanlarda harcayacaklardır. Aslında bu olgu yalnızca kırsal kalkınmayı değil, ulusal kalkınma potansiyelini de olumsuz yönde etkileyecektir.

Genel olarak kalkınmakta olan ülkelerde tarımsal artık, toplam üretim içinde yarıdan daha fazla bir pay taşıyabilmektedir. Siyasal rejimleri ne olursa olsun, kalkınmakta olan ülkelerin atılım yapma olanakları genellikle, tarımsal artığın, tarım dışı kesimlere aktarılmasına bağlıdır. Ancak bu değer transferinin sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi, kırsal yapıda bir dizi değişikliği gerektirmektedir.

Türkiye plânlı kalkınma döneminde kırsal kalkınma olayına, kaynaklarda artış sağlamaya yönelik yukarıda belirtilen, tek boyutlu bir anlayışla yaklaşmıştır. Plânlı dönemin bir değerlendirmesi yapıldığında, gerek kırsal fiziksel ve sosyal altyapıda gerekse tarımsal üretimde artışlar sağlandığı görülmektedir. Ancak kırsal toplumsal yapıda ve kurumlarda gerekli düzenlemeler yapılmadığı için, bu yaklaşım sonucu hem kır-kent gelir farklılığı artmış, hem de kırsal alanda gelir dağılımı kötüleşmiştir.

Olay, Türkiye'ye özgü değildir. Kalkınmakta olan ülkelerle ilgili olarak Birleşmiş Milletler Örgütüncü yapılan değerlendirmeler, Türkiye'deki durumun çoğu yerlerde, daha da ağır biçimiyle, geçerli olduğunu göstermektedir. Özellikle «yeşil devrim» uygulamalarının yapıldığı ülkeler bu duruma açık örnektir.

Bu açıklamalar, ulusal refah artışının hakça paylaşılabilmesi için, kalkınma stratejilerinde, sürecin bütünselliğini bozmadan, kırsal kesimin yapısının özel bir biçimde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu da, temelde kalkınma plânlarına yön veren siyasal iktidarların köylülüğe ve kırsal kalkınma olayına bakış açısı ile ilgilidir.

III. Ecevit Hükümeti konuya ilişkin görüşlerini Hükümet Programında ve özellikle IV. Beş Yıllık Kalkınma Plânında açıklıkla ortaya koymuştur.

Hükümetimizin kır toplumsal yapısı ile ilgili 3 temel seçisi vardır.

Birinci temel seçim, «kalkınmanın köylüden, gelişmenin kırsal alandan başlayacağını», ikincisi ise «köylünün yöresinde sanayileşebileceğini» belirlemektedir. Üçüncü temel seçim de, bu iki ilkenin gerçekleştirilmesinde Demokratik Halk Kooperatiflerini bir araç ola-

rak almaktadır. Aslında bunlar kırsal kalkınmanın da ötesinde, ulusal kalkınma stratejisinin doğrultusunu yönlendiren seçimlerdir.

Kısaca belirtmek gerekirse, kalkınmanın köylüden, gelişmenin kırsal alandan başlaması herşeyden önce köylümüzün tükettiğinden daha çok üretir bir düzeye getirilmesini gerektirmektedir. Köylümüzün gelir yaratabilmesi için büyük ölçüde, toprak-insan ilişkilerinin hakça düzeltilmesi ve köylümüzün zararına işleyen tüm mekanizmaların üretici köylü yararına değiştirilmesi ile olanaklıdır.

Öte yandan, köylümüzün yöresinde sanayileşebilmesi, köylünün kendi yarattığı değerleri başka kesimlerin aracılığıyla değil, kendi üst örgütleri aracılığıyla sınai yatırımlara dönüştürmesini öngörmektedir.

Demokratik Halk Kooperatifleri, demokratik bir yapıda örgütlenerek ve üretimden tüketime kadar tüm süreci etkili bir biçimde denetleyerek ve planlayarak bu ilkeleri gerçekleştirebilecektir.

Bu seçimler dizisi yurt ölçeğinde somutlaştıkça, kırsal kesim bir yandan daha ileri aşamalarda gelirin artırma olanağını bulacak; öte yandan da ulusal ekonominin öteki kesimleri ile bütünleşebilecektir. Bunun doğal sonuçları; tarımın sanayileşmesi, kırsal alanın kentleşmesi ve süregelen kır-kent ikileminin neden ve sonuçlarıyla giderek silinmesidir.

Köyleri ve Kooperatifler Bakanlığı, yoğun bir biçimde kırsal toplumsal yapı değişikliğinin öncelik taşıdığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgemizden başlayarak, kırsal kalkınmadaki yeni yaklaşımın uygulaması içindedir. Bakanlık projeleri bu doğrultuda hazırlanmış ve ilgili kuruluşlarla yine bu doğrultuda işbirliği kanalları kurulmuştur.

Köyleri ve Kooperatifler Bakanlığı yurdumuzun çeşitli yörelerinde uyguladığı projeler üzerinde üniversitelerimizle ortak çalışmalar yapılmasında, teori ve pratiğin birbirlerini karşılıklı beslemesi açısından yarar görmektedir. Akademik çevrelerle ortak çalışmalar mühendislik dallarında başlamıştır.

Bakanlığın fiziksel ve tarımsal altyapı projelerinin, makine parkı kullanımı ile ilgili projelerinin, istihdam yaratıcı projelerinin ve yeni

kooperatif örgütlenme modeli ile ilgili projelerinin, ekonomik ve toplumsal sorunları daha çok makro ölçekte çözümleme eğiliminde olan iktisatcılarımız için kırsal ekonomi konularına bir çağrı çekiciliğini taşıdığı inancındayım.

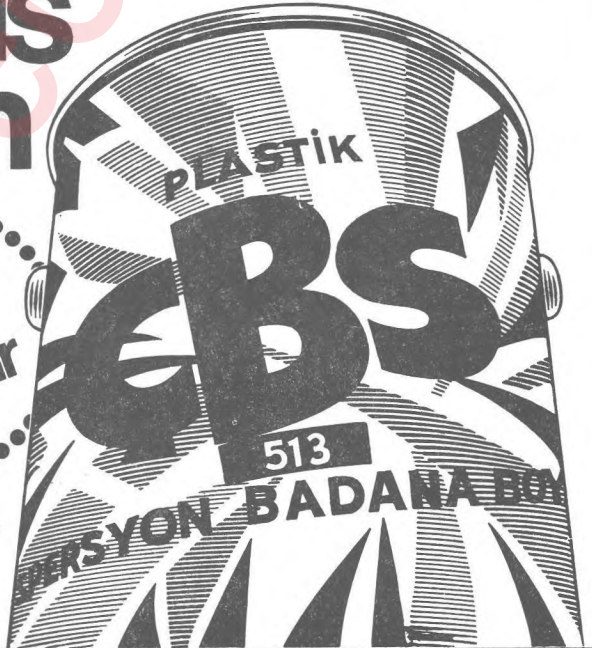
ÇBS PLÂSTİK BOYA duvarlarınıza kanat gersin...

Korusun duvarlarınızı
o emsalsiz gücüyle ÇBS Plâstik...
Aman vermesin zamana ve
onun yıpratıcı etkilerine...
Duvarlarınız en renkli
en gösterişli, en güzel

günlerini yaşasın
ÇBS Plâstik'in koruyucu
kanatları altında...
ÇBS Plâstik ile mutlu olsun
duvarlarınız, mutlu olun siz
ve yuvanız...

duvarlarınız yıllara göğüs gersin

daha
iyisi
yoktur

ÇBS BOYA-KİMYA SANAYİİ
ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy, Kardeşim Sok. No. 44/3 İstanbul
Telefon: 43 49 55

Kaçan Fırsatlar

Arslan Başer KAFAOĞLU

Ekonomik kalkınma çabası bir Ulusal Kurtuluş Savaşı gibidir. Tıpkı onun gibi yönetilmesi ve onun gibi davranılması gereken bir süreçtir. Kimse kolay kolay sizin bir dış alım pazarına yerleşmenize ya da kendiniz üretim yaparak kendisinden bir dışalım pazarı koparmanıza gönlü ile razı olmaz. Atılan her adım bir hesaba göre atılmalı, karşıtlardan gelecek tepkiler ve bunlara karşı alınacak önlemler soğukkanlılıkla düşünülmelidir.

Ama bunun ötesinde tıpkı Kurtuluş Savaşı anlarında olduğu gibi şansın bir ulusa güldüğü anlar, fırsatlar vardır. Bu fırsatlar bir savaşın başarıyla sona erdirilmesini kolaylaştırır. Bir önemli geçitte düşman nöbetçi koymayı unutmuştur, bir düşman komutanı ateşe erken başlatıp silâhların yerini gereksiz yere belirlemiştir vb. Bu gibi anlardan, fırsatlardan yararlanma bir strateji kuralında anlatılmaz. Fırsatı kullanma kendi karargâhımızın karar verme ve uygulama yetenekleriyle ilgilidir. Fırsatın yaygınlığı ve genişliğini belirleme ve bunu hemen yaygın bir başarı şeklinde genişletme yolundaki doğal yeteneklere bağlıdır.

1979 Mayıs ve Haziran Döviz Yağmuru

Böyle bir fırsat Ekonomimizde de 1979 Mayıs ve Haziran aylarında Türkiye'ye doğmuştur. Maliye Bakanlığı çıkardığı bir «bildiri» ile işçi dövizleri ve turist dövizlerini üç ayrı kademedeki primli olarak değerlendirileceğini belirtti. 10 Nisan - 10 Mayıs döneminde 1 Dolar = 47.10 Lira, 10 Mayıs - 10 Haziran döneminde 42.10 ve 10 Haziran - 10 Temmuz arasında Dolar = 37.10 liradan değerlendirilecekti. Bildirinin ilk kez iyi anlaşılmasını, uygulamadaki gecikmeler nedeniyle Nisan pek verimli geçmedi ama Mayıs ayında döviz yağmuru başladı. 10 Mayıs da paritenin 42.10 liraya düşmesine karşın bu yağmur sürdü. Haziran ayına gelindiğinde bu uygulamadan iki ayda 750 milyon dolar ve uygulamanın kemaliyle yapıldığı Mayıs ayında ise 639 milyon doları buldu işçi dövizleri...

O sırada IMF Türkiye'yi parasını devalüe etmesi için sıkıştırıyor ve yeni döviz ölçüsünün elli lira olması için direniyordu. Hükümet ise daha düşük düzeyde bir devalüasyon ve katlı kur uygulaması yolunda IMF'ye karşı öneriler götürüyordu. Bu durumda, 47.10 ve 42.10 liralık döviz kurlarıyla 750 milyon dolar işçi döviz toplamış bir hükümet ne yapar? En azından bu işçi dövizlerinin gelişini ve 42.10 liralık ölçüye karşın gelmekte devam edişini dünyaya, kendi kamu oyununa duyurur ve IMF'ye en azından acele bir karar verilmemesi için Haziran sonunda 42.10 liralık döviz kuruyla işçi döviz gelişinin sonuçlarının alınmasını beklemeyi önerirdi.

Bu, Hükümete şu avantajları sağlardı :

1. Devalüasyonda doların 42.10 luk yeni ölçüsünün işçi dövizlerini getirmeye yeterli olduğu belli olurdu. Devalüasyon 42.10 TL ve 30 TL (tarımsal ürünler için) üzerinden yapıldı. Böylece devalüasyon paniği daha ucuza atlatıldı.

2. Akaryakıt ve gübre için oluşturulan özel hesaplar 30 liralık döviz kuruyla daha az eksi kalıntı yada daha çok artı kalıntı verirdi. Böyle olunca IMF'nin koyduğu kredi limitleri ve para arzı tavanları içinde daha kolay hareket edilir ve bugünkü likidite sıkıntısına düşülmezdi.

3. Türk parasının hep büyük oranda devalüe edileceği yolundaki zararlı zihin alışkanlıklarından ulusal ve uluslararası piyasa sıyrılmış olurdu. Hükümet bunu yapmadığı gibi başka hatalara da düştü.

Yanlış Harcama Yerleri

Hükümet gelen 750 milyon dolarlık işçi dövizini erteleyebileceği yada bir kısmını ödeyerek yükünden kurtulacağı bazı borç ödemeleri yerine sıkıntı çekilen bazı malların bedelini transfere ve bazı kilit endüstrileri (örneği Demir-Çelik-Petkim yada lastik gibi) harekete geçirmede kullanabilirdi. Böyle olunca da piyasada serbest döviz fiyatları düşeceğinden işçi döviz girdileri daha da artardı. Belki de Haziran ayı sonunda böylece işçi döviz girdileri Nisan-Haziran döneminde 1.5 milyar doları bulurdu ve o zaman IMF ye sadece işçi dövizlerine prim düzenini ve devalüasyon yapmama almasığını önerme şansı ortaya çıkabilirdi. Hükümet bu fırsatı da kaçırmıştır.

Hataya Düşüş Nedeni

İşin daha acı tarafı bu hatalara düşmek değil, bu hatalara düşüş nedenidir. Hükümet işçi-ve turist - dövizine 21 lira prim vermiştir. Prim oranı % 81 dir. Ama bu kadar yüksek prim veren bir yönetim aldığı kararın sonuçlarının ne getirdiğini izleme zahmetine bile girmemiştir. 12 Haziranda devalüasyon kararını verirken Hükümet ve Merkez Bankası Nisan-Mayıs aylarında işçi dövizlerinden gelen dövizin 750 milyon doları bulduğundan habersizdi. Ekonomik haberalmaya ve Devlet hesaplarına en kritik olduğu bir dönemde en önemli verilere kayıtsız olmaya her halde gaflet demek terbiye dışı bir niteleme sayılmamalıdır. Öyle bir gaflet ki Hükümet Temmuz ayının üçüne kadar bu rakamdan habersizdi.

Rakam Ciddiyeti

Türkiyenin çektiği sıkıntıların belki de en büyük kısmı rakam ciddiyetine inancın eksikliğinden gelmektedir. Bizde rakama hiç de

ciddi şekilde inanılmaz. O nedenle rakam toplamaya değer verilmez. Bugün bu yazı yazılırken 12 Eylül gününe gelinmiştir ve 1979 Temmuz dış satım rakamları henüz gelmemiştir, işçi döviz rakamları da..

Doğaldır ki böyle bir ülkede rakamdan sonuç çıkarmaya da kimse merak salmaz. Örnek verelim : Nisan ayından 12 Hazirana kadar dalgalar halinde gelen işçi döviz 12 Haziranda devalüasyon yapıldıktan sonra azalmaya başlamıştır. Haziran toplamı 106 milyon dolar, Mayısın 639 milyon dolar rakamının altıda biri bile değildir. Birşeyi daha belirtelim: Devalüasyondan sonraki Temmuz dış satımı ancak geçen yıl düzeyindedir ve bu yılın en düşük dış satım ayı Temmuzdur...

12 Haziranda döviz kuru 42.10 dan 47.10 TL'ye yükseldi ama işçi döviz akımı azaldı. Ve dış satım artmıyor. Acaba bu yazımız bundan sonra olsun ilgilileri rakamları hızlı oluşturma ve izleme alışkanlığına itecek mi? Ekim sonunda IMF sınavları yeniden geliyor da...

İNVESTER **SIFAS** **INVESTING**

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI A.Ş.

ELİYAF

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi, BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Asa-
türk Cad. Ticaret Bankası
İç Hanı Kat 1, Tel: 14469

**İSTANBUL BÖRSESİ : Manifaktürcüler Çarşı-
sı No. 3501 — 3502,
Altıncı Belver, İstanbul
Unkapama, İstanbul
Tel. 22 35 73, 27 72 88**

ENFLASYON VE DEMOKRASİ ⁽¹⁾

«Yöntembilimsel bir yaklaşım»

A. S. KALIN

Bu yazımın amacı enflasyon ile demokrasi arasında salt spekülâtif alanda var olabileceğini düşündüğümüz karşılıklı ilişkiyi göstermeye yardımcı olabilecek bir metodolojik çerçeveyi çizmek ve buna dayanarak bir öndeyide bulunmaktadır.

Aşağıda bunu açıklamaya çalışacağız.

Enflasyon teorisi fiyatlar genel düzeyinin dinamik oluşumu ile ilgili bir dizi önerme olarak sunulduğunda; kuşkusuz fiyat oluşumunun genel ilkelerinden soyutlanamamaktadır. Geleneksel olarak fiyat oluşumu sırasında elimizde bize tek tutarlı hipotez olarak gözüken Marshall'cı ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler ışığında Ceteris-Poribus kalıbını kullanarak birden fazla önerme geliştirebiliriz. Bu bilgilere dayanarak elimizde mevcut olan enflasyon teorisinin bir

dizi istatistik dili ile kabul edilmeye hazır hipotezinden oluştuğunu söyleyebiliriz. Bu hipotezler Marshall'cı analizin niteliği gereği bütün kurumsal ilişkilerden soyutlanmış durumdadır. Böylece bu görüşleri ile geleneksel enflasyon teorileri'nin iktisat metodolojisi bakımından pozitif iktisatın - veya Popper tarzı felsefe sisteminin - içinde kaldığını ileri sürebiliriz.

Böyle bir metodolojik çerçeve içinde yazımızın konusunu incelemeye olanak yoktur. Ancak iktisat literatüründe söz konusu metodolojik yanılaşa geniş ölçüde özellikle ders kitapları ve bazı «survey» niteliğindeki makalelerde sık sık rastlanmaktadır.

Bunun kanımızca nedeni enflasyon teorisinin özellikle arz yönünden yapılan tahlillerinde geleneksel analizin yetersiz kalması ve bu yetersizliği gidermek amacı ile bazı kurumsal ilişkilerin - örneğin hakim ekonomi tahlillerinin - teorik modellere açıklayıcı bir faktör olarak katılması çabasıdır.

Böyle bir yaklaşıma yönelmek durumu ile karşılaşıldığında yukarıda genel çizgileri ile belirtilenden farklı bir metodolojik anlayışa da gereksinme duyulacaktır.

O halde enflasyon olgusunu salt pozitif iktisat sınırları içinde ele almak mümkün olmayacak bir yandan Marshall'cı ilkeler nedeni ile pozitivist diğer yandan yukarıdaki örneğe uyarak hakim ekonomi tahlilleri nedeni ile kurumsal metodların bir sentezine gidilecektir. Bu sentez ister Kuhn, ister Lakatos'a atfedilsin genel temeline Popper'ci izlerin görüldüğü bir sentez olacaktır.

Metodolojik çerçevemizi bu biçimde çizdiğimizde hakim ekonomi tahlillerinden yararlanarak arz yönünden yaptığımız analizlerde enflasyon ile demokrasi ilişkisi kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Hakim bir iktisadi ünitenin (dev çaplı firmalar yada sendikalar) iktisadi amaçları nedeni ile mahkûm bir iktisadi ünite (Hükümet) üzerinde yaptığı tek taraflı bir etki sonucu - kurumsal yaklaşım - toplam parasal talep artmaktadır - Pozitivist yaklaşım - Böyle oluşan bir talep fazlası fiyatlar genel düzeyini yukarıya doğru itmektedir. Açıkça görüldüğü gibi nihai analizde Marshall'cı ilkeler - veya Popper'ci Felsefe - karşımıza çıkmaktadır (2).

Konumuza dönersek yukardaki kısa açıklamalardan enflasyonun hükümetin bağımlı firma ve sendikaların bağımsız karar vermeleri koşulunda oluşabileceğini ve bu oluşumun sözkonusu karar ünitelerinden birincisinin bağımsız ikincilerinin bağımlı karar vermeleri koşulu altında önlenebileceğini görmekteyiz.

Bütün bu açıklamalara göre enflasyon ile demokrasi arasında sanki Phillips'in ünlü eğrisi ile ifade edilebilecekmiş gibi gözükten tersine bir ilişkinin varolabileceği sonucu çıkmaktadır.

Günümüzde iktisat teorisyenlerinin enflasyonu mücadele edilecek bir numaralı toplumsal mahzur olarak bütün Batı Ülkelerinde ve bu arada Ülkemizde nitelendirmeleri sadece bir sağduyunun bir ifadesi değil bir teorik ilişkiler bütününden yola çıkan bilimsel bir önermenin yaygın ifadesidir.

(1) Bu yazının genel olarak anlaşılabilmesi için aşağıdaki referansların gözden geçirilmesinde yarar vardır.

Blaug M. (1974) «Kuhn versus Lakatos or Paradigmus versus Research Programmes in the history of Economics» H. P. E. 7

Kalın A. S. (1979) «Enflasyon; Analitik bir yaklaşım» İstanbul

Popper K. (1972) «The Logic of scientific Discovery», London.

Kuhn T.S. (1970) «The Structure of Scientific Revolution», Chicago,

Lakatos I., Musgrave A. (ed.) «Criticism and the Growth of Knowledge», Cambridge

Koopmans T. C. (1957) «Three Essays on the Stage of Economics Science.

Friedman M. (1953) «Essays in Positive Economics, Chicago.

Brofenbrenner M. (1971) «The Structure of Revolution in Economic Thought. H. P. E., 3.

(2) Hakim ekonomi tahlilleri için : Prof. Dr. Yüksel Ülken; 20. Y. Yılda Dünya Ekonomisi H. E. Tahlilleri ve Enflasyon arası ilişki için : Ahmet S. Kalın; Enflasyon : Analitik bir yaklaşım, III. Bölüm.

Borusan, çelik ağırları ile endüstrimize hayat verir...

... yaşamı sürdüren kan
damarları gibi...
Yurdun dört bucağında
Borusan'la başlar üretim...
... ve Borusan boruları,
profil boruları, yassı çelik
ürünleriyle en sağlıklı ve
yüksek standarda ulaşır...
Kimya, petrokimya, kâğıt,
meşrubat, ilaç, gıda, süt, ev
aletleri, bisiklet, ambalaj,
tekstil ve otomotiv
endüstrisinde..... inşaat
sektöründe makine üretiminde....
mobilya ve dekorasyonda BORUSAN,
çağdaş kalitenin, güvencenin,
estetikğin vazgeçilmez unsurudur.

Sanayi borularını,
paslanmaz çelik boruyu,
metal kaplamalı çelik
bantları Türkiye'de ilk kez
gerçekleştiren Borusan,
teknolojik alandaki
öncülüğüyle ve giderek
devleşen satış grafiğiyle,
ulusal ekonomiye de
katkıda bulunan büyük
kuruluşur.

BORUSAN

Toplumsal Anlaşma ve Sendikalar

Emine MİNİBAŞ

Toplumun tüm kesimlerine dengeli bir refah dağılımı ve fırsat eşitliği ile demokrasiyi ve ekonomiyi güçlendirmek amacı ile Hükümet ile Türk-İş arasında düzenlenen Toplumsal Anlaşma aradan bir sene geçmesine rağmen demokratik çalışma hayatının gerçekleştirilmesini sağlayamamıştır.

Ülkenin acil çözüm bekleyen en önemli sorunlarının gün geçtikçe daha ağırlaşmış olmaları, ekonomik ve politik alandaki bunalımı iyice arttırmıştır. Toplu Sözleşme Düzenimizde yıllardır süregelen aksaklıklar da devam etmekte ve hızla bir çıkmaza yönelmektedir. Her ne kadar «Özgürlükçü Demokratik Düzenin» bir gereği olarak işçi sendikalarıyla, devletin dayanışma içinde olmaları çalışma hayatı için olduğu kadar «toplumun huzuru» için de gerekliyse de; emeğin özgür olmadığı, işçilerin ulusal gelirden eşit pay alamadıkları, en açık deyişle sömürünün olduğu bir toplumda «çalışma ba-

rışından» söz etmek olanak dışıdır. Aynı şekilde işçi sınıfının sorunlarını her nekadar ülkenin sorunlarından soyutlayamazsak da; düzenin aksaklıklarını toplumsal anlaşmalarla işçi sınıfına mal etmek onunla özdeşleştirmek de yanlıştır.

Bütün bu açıklamalarımızı Toplumsal Anlaşma :

- Türk-İş'in DİSK'in kamu kesimi içindeki örgütlenmesini önlemek;
- Buna karşılık Hükümetin, işçi sınıfı içinde taban bulmak için yapılmıştır diye toparlıyabiliriz.

Ayrıca, bünyesindeki bazı olumlu unsurlara rağmen işçi sınıfının ekonomik ve demokratik istemlerine verilecek yanıtlar yeterli açıklıkta değildir.

Ücretlerin Saptanması :

Hükümet ile Türk-İş arasında ekonomik dar boğazdan çıkış yolu olarak imzalanan Toplumsal Anlaşma işçi ücretlerinin pazarlık masasına yatırılması demektir.

Anlaşmanın 1. maddesine göre; «..... Toplam ücret zamları, işçinin satınalma gücünü geriye getirmek üzere, 1976 toplam işçi gelir düzeyinin toplu sözleşme yürürlük süresinde fiyat artışları ile kuruluştaki istihdam artışı dikkate alınarak bulunacak gelir düzeyinde tutulacağı» belirtilerek ücretlere ancak fiyat artışlarını karşılayabilecek düzeyde zam yapılması esas alınmıştır. Toplu Pazarlık sırasında ücretlerin, sosyal yardımların saptanacağı bu kural fiyat artışlarını önleyebilecek hiçbir çaba gösterilmediğinden geçerliliğini kaybetmiştir. 1978 yılında ücret ve maaşlardaki artışlar fiyat artışlarını çok geriden takip etmiştir. Buna karşılık Toplumsal Anlaşmanın getirdiği açık açık belirtmemesine rağmen ücretlerin dondurulmasına ve sarı sendikacılığın ortaya çıkmasıdır. Ayrıca, IMF'nin isteklerine göre alınan önlemler sonucunda 1978 yılında % 50'yi aşan hızlı enflasyon gelir kaybına ve işsizliğe yol açmış, ücretliler üzerindeki vergi yükünü arttırmıştır.

Çarpık kapitalizmin sonucu olarak toplumdaki adaletsizlik zinciri büyürken işçi ücretlerinin üst düzeydeki kurullarda saptanması, demokratik işçi haklarının askıya alınarak bu zincire yeni halkaların eklenmesinden başka bir şey değildir.

Hernekadar, ücretlerin maliyet artışlarına sebep olarak fiatların arttığı ve de ücret artışlarından dolayı KİT'lerin zarar halinde oldukları iddia edilmekte ise de ülkemizde ençok kâr eden 300 şirketin 59'u Kamu İktisadi Teşebbüsü'dür. ve Çok Uluslu Şirketler ile işbirliği içindedir.

Anlaşmanın 3. maddesine göre; «İşin niteliği, mesleki bilgi ve beceri gözönünde tutularak» saptanacak ücretler 'yetkili uzmanların' kendi değerlendirmelerinin ağır bastığı subjektifi bir nitelikte olacaktır.

YÖNETİME KATILMA :

Günümüzde işçiler, yönetime kimi ülkelerde işverenler ve sendikalar arasında yapılan sözleşmelerle, kimi ülkelerde ise yasalar vasıtasıyla katılmaktadırlar.

Çeşitli belirsizliklerle dolu olan Toplumsal Anlaşma'nın yukarıdaki bazı maddelerinde de görüldüğü gibi, siyasal yönü ekonomik yönüne nazaran daha ağır basmaktadır. Siyasal iktidarların işçi sınıfından dayanak sağlamak için «yönetime katılma» aracını kullanarak uzlaşmaya gitmesi anlaşmanın siyasal yönünü vurgulamaktadır.

Üretim araçlarına sahip olmayan işçi sınıfının, Toplumsal Anlaşma'nın 4. maddesinde savunulduğu gibi yönetime katılması gerçekçilikten ve uzak ve de gözboyamaktan başka bir şey değildir. «İşçilerin ve öteki çalışanların üretim, yatırım ve yönetim kararlarına katılmalarını» öngörerek bir sınıfı «yatırımların gerçekleştirilmesine gerekli katkıyı yapacaklardır ve buna özen göstereceklerdir» diyerek hazırlanacak bir 'katılım modeli'ne zorlamaktadır.

Bu katılma modeli, üretilecek ürünün cinsinin tayini, teknoloji seçimi, artık-değerin dağıtımı gibi konularda değil; «verimlilik ve kâr

artışına hız kazandırıcı» yani işçilerin daha fazla özveride bulunarak, biraz daha sömürülmesi şeklinde ele alınmaktadır.

Sendikaların saf dışı bırakılarak, işçilerle tek tek diyaloga girmek sendikaların zayıflamasına yol açacağı gibi; yöneticilerin tek yetkili sayıldığı bir işletmede işçilerin yönetime katılması zaten hem formel hem de gerçek olarak imkânsızdır. Ayrıca, yönetime katılma yoluyla tüm sorumluluğu yüklenen işçi sınıfı toplu iş sözleşmeleri sırasında «aşırı boyutlara varan istekleri»nde kendiliklerinden sınırlanmış olacaklardır. Yönetimdeki aksaklıkların bedelinide işçi, hakkı olan ücret zammından belirli bir miktar fedakârlık yaparak ödeyecektir.

İstihdam Güvencesi :

Toplumsal Anlaşmanın 5. ve 9. maddeleri işçilerin toplu sözleşmelerle elde ettikleri başka yerlerde çalıştırılmama, yöneticinin tek yetkili olamaması gibi kazanılmış haklarını geri almaktadır.

Madde : 5 : «Kamu kuruluşlarında üretimin etkinliğini ve artışını, bunun yanı sıra yöneticinin yönetimindeki etkinliğini engelleyici nitelikteki maddeler toplu sözleşmelere konmayacaktır, daha önce toplu sözleşmelere konulmuş bu nitelikteki maddeler de işletilmeyecektir. (Bu bölümde sözü edilen maddeler akçalı hükümleri içeren maddeler olmayıp, özellikle emek kullanımı ve istihdama ilişkin maddelerdir.) Kuruluşların kendi bünyeleri içinde işçi ve işveren temsilcilerinden oluşturacakları komisyonlar, değinilen bu maddeleri saptayarak, bunlara yönelik önerileri oluşturacaklardır. Bu kural gözönünde tutulmak koşuluyla işçilerin yönetime ve sorumluluğa katılmalarını, verimlilik ve kâr artışına da hız katıcı ve demokrasi-mize yeni bir boyut kazandırıcı yönde düzenlemek ve sağlamak üzere ortak çalışmalar yapılacaktır.»

Madde : 9 : «Belirli bir yer ya da işletmede ki işçi fazlasını mesleğine uygun başka alanlara aktarmak için kolaylık sağlamak ve toplu sözleşmelere bunu önleyici veya genel-

likle yönetim etkinliğini bozucu yönde girmiş hükümler ayıklanacaktır.»

Siyasal iktidarların elinde yozlaştırılması çok kolay olan bu maddeler böylelikle, işçinin istihdam güvencesi ortadan kaldırılarak, yöneticiyi istediği işçiyi istediği yere 'sürmek' konusunda tek yetkili saymaktadır.

Siyasal İktidarlar Güdümünde Sanı Sendikacılık :

Bilindiği gibi, iş kolu toplu iş sözleşmeleri, herhangi bir işkolunda çalışan işçilerin bağlı oldukları toplu iş sözleşmesine taraf işçi sendikası ile toplu iş sözleşmesine taraf olarak o iş kolunda bulunan işveren veya işveren sendikalarını bağlayan sözleşmelerdir.

Toplumsal Anlaşmanın Toplu Sözleşme Dönemi ile ilgili olan 7. maddesi : «Bu dönem içinde işyeri ve işkolu esasına göre ayrı ayrı toplu sözleşmeler yapılmaması bunun kaçınılmaz olabileceği durumlarda da ek yarar sağlanmaması yoluna da gidilecektir» diyerek iş kolu esasına göre toplu sözleşme yapılmasını savunmaktadır. Böylelikle işyeri düzeyinde örgütlenmiş sendikaların tasviyesi 'güdümlü' sendikacılık anlayışı perçinlenmektedir.

Geçen zaman, işçi sınıfından istenen dayanağın faşizme karşı çıkmada değil, ekonomik bunalımı aşmada biraz daha fedakârlık olduğunu ortaya koymuştur. İşçi sınıfının çıkarlarından çok «ülke ekonomisi gerçekleri ile bağdaşmayan aşırı istekleri adaletli biçimde engellemek» amacı ile burjuvazinin çıkarlarını daha güçlendirerek sömürü düzeninin değişmezliği savunulmaktadır.

Zaten, imzalandığı gün 'ölü doğmuş' bir anlaşma olan 'Toplumsal Anlaşma', bugün Türk-iş tarafından askıya alınmış, Hükümetten de buna bir tepki gelmemiştir. Ekonomik ve siyasal bunalımların sonuçlarının emekçilere çektirilmesi demek olan «Toplumsal Anlaşma»ların en önemli görevi güçlenmekte olan sınıf ve kitle sendikacılığını bölerek, sendikal birlikler arasındaki eylem birliğini ortadan kaldırmaktır. Anlaşma, bu görevini yaptığından işlevini bitirmiş sayabiliriz.

Sonuç olarak, işçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin bütünlüğünü kabul etmeyen «her türlü anlaşmaya» hayır diyoruz.

Kaynak :

- MESS gazetesi, 31. Temmuz 1978.
- DİSK Dergisi, 1978 Eylül, Sayı 7; 1978 Ağustos Sayı 6.

İktisat Tarihimizden

Türkiye'nin doğal kaynaklarına ipotek koymak amacı güden Chester Projesi

Mehmet KASIM

Batılı emperyalistler, Osmanlı devletinin ekonomisini Düyunu Umumiye (Borçlar Yönetimi) yoluyla denetim altına aldıktan sonra, Orta Doğu'ya yerleşme planlarını geliştirmektedirler. Bağdat Demiryolunun yapımı konusu İngilizler, Almanlar, Ruslar ve Fransızlar arasında savaşıma yol açtığı gibi emperyalist devletlerin amaçlarını da ortaya koymuş; imzalanan imtiyaz anlaşmaları ise Osmanlı İmparatorluğu'nun batıya bağımlılığını artırmıştır. Bu dönemde kapitalizmin önderliğine hazırlanan Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkiler de gelişmektedir. 1829'da imzalanan ilk ticaret antlaşmasından sonra iki yıl İzmir'de ilk Amerikan Konsolosluğu açılmış, 1843'te İstanbul'a ilk Amerikan elçisi gelmiş, 1867'de ilk Osmanlı elçisi ABD'ne gitmiştir. 1831-1902 arasında Osmanlı devleti ülkesinde açılan Amerikan konsolosluklarının sayısı 43'tür: ABD, ülkeyi sömürülmeye elverişli bulduğundan, ilişkilerini sıklaştırıp genişletmektedir.

1901'de U. S. S. Kentuck gemisiyle İstanbul'a gelen Amiral Colby M. Chester, kimi Ermeni liderlerinin salık vermesiyle

Doğu Anadolu bölgesinde (o dönemin terimiyle Ermenistan'da) demiryolu yapımı imtiyazı edinmenin kârlı bir iş olacağı kanısına varmıştır. 1907'de oğlu Arthur Chester'la Arthur Moore ve H. Davenport adlı iki Amerikalı Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu'da bir çeşit keşif gezisi yapıp ülkelerine dönerler; iş çevreleriyle konunun mali yönünü görüşürler. 1908'de yeniden İstanbul'a gelen Arthur Chester, demiryolu imtiyazı sağlamak üzere birtakım ön girişimlerde bulunduktan sonra yeni bir keşif gezisine çıkar. Ertesi yıl (1909) Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı önerilen projeyi görüşmeye başlamıştır...

İMTİYAZ ALMAK İÇİN...

Projenin amacı, ilk bakışta Kuzeydoğu ve Doğu Anadolu'yu demiryoluna kavuşturmaktır. Ancak, Bağdat Demiryolu savaşımının hemen ardından ve Irak Petrolleri hisselerinin İngiliz, Fransız, Alman sermayesince paylaşıldığı bir dönemde ortaya atılan bu tasarı, Dr. Pastırmacıyan, Noradongiyan, nâzır Hallaçyan gibi Ermeni ileri gelenleri ile Ermeni sermayecileri tarafından desteklenmektedir. Bir yandan Amerikan emperyalizminin çıkarlarına hizmet ederken bir yandan da bağımsız Ermenistan devletinin kurulmasına giden yolda önemli bir adım olmaktadır.

1909'da Meclis-i Mebusan, Dr. Pastırmacıyan'ın bir önerisini benimseyerek Sivas-Irak arasında yapılacak demiryolu için en uygun koşulları öneren ortaklıkla anlaşma yetkisini Nafia Nezareti'ne verir. Nezaretin açtığı açık artırmayı, yine Dr. Pastırmacıyan'ın girişimiyle, Chester'in firması kazanır. Sadrazam Hakkı Paşa'nın da aralarında bulunduğu geniş bir kesimin muhalefetiyle karşılaşan bu açık artırmadan sonra Meclis-i Mebusan'ın ilgili kurulu 900 millik yeni bir imtiyaz vermekten çekinmez.

Bu gelişmelerden sonra Chester, ABD'de Osmanlı-Amerikan Kalkınma Şirketi adıyla 600 bin dolar sermayeli bir ortaklık kurar. ABD Dışişleri Bakanı Knox da Washington'daki Osmanlı Maslahatgüzarına yazdığı mektupta projeyi desteklediklerini bildirir (1910). Uzun savaşımardan sonra Bağdat Demiryolu yapımı imtiyazını elde etmiş bulunan Almanya ise, Chester projesini uygulattırmamak için girişimlerde bulunmakta; İngiltere ve Fransa'dan da destek almaya

çalışmaktadır. ABD ise, elçilikleri aracılığıyla Avrupa ülkelerinden yatırımlarının desteklenmesini istemiştir. Öte yandan Washington ile İstanbul arasındaki diplomatik trafik de yoğunlaşmıştır. Olağan-üstü temsil yetkileriyle İstanbul'a gelen ABD Dışişleri Bakan Yardımcılarından Wilson, Sadrazamdan Akdeniz kıyı kuşağına yönele- rek Yumurtalık'a ulaşacak ek demiryolu hatlarının imtiyazını da ister; bir de «vaad»de bulunur: Osmanlılar mahkeme ve hapis-hane-lerde reform yaptıktan sonra ABD adli kapitülasyonları kaldıracaktır.

Birçok çevrenin karşı çıkmasına karşın tasarı, 1911'de yeniden Meclis-i Mebusan gündemine alınır. Bu sıralarda, dağılmaya yüz tutan Osmanlı-Amerikan Kalkınma Şirketi'nin, imtiyazı sağlamak üzere yatırdığı 88 bin dolarlık ön ödenceyi (depozitoyu) çekmek istediğini öğrenen ABD yetkilileri, ortaklığın bu girişimini engellemek isterler. Ancak, Meclis'te görüşmeler sürerken, Amerikan elçisi şirketin imtiyaz isteminden vazgeçtiğini bildirir. Araya Birinci Dünya Savaşı girince Chester Projesi konusu küllenir.

KURTULUŞ SAVAŞINDAN SONRA

Kurtuluş Savaşından sonra Chester Projesi üzerindeki küller eşelenir. Ankara Antlaşmasına göre Musul ve çevresi TBMM Hükümeti sınırları içinde kaldığından, bu kez proje daha geniş bir alanı kapsamaktadır. Türkiye'ye özel ilgi gösteren, tütün ve petrol kaynakları yönünden Yakın Doğu'dan çıkarlar sağlamayı tasarlayan bu arada Türkiye'yi manda altına alma girişimlerinde bulunan ABD, projeyi canlandırırken Lozan'da süregiden barış görüşmelerini de bir koz olarak kullanmaktadır. Oysa Fransa ve İngiltere'nin görüşmeler sırasında pek çok engel çıkarmasının Chester Projesinin Türk hükümetince uygun karşılanmasından kaynaklandığı öne sürülmüştür. Lozan'da Türkiye'yi temsil eden İnönü, sonradan bu ilişkiye değinerek «Amerika'dan gelen iki serserinin Chester Projesi adı altında Anadolu'nun yarısından fazlasını kapsayan bir imtiyaz elde etmeleri sonucu Lozan'da karşımıza çıkan güçlükleri size anlattım mı? Bu imtiyaz konferansın geri kalması, yeni bir savaşın çıkması eşiğine kadar bizi getirdi,» diyecektir. Öte yandan, projenin «Musul konusundaki İngiliz isteklerine karşı bir denge sağlamak için» kabul edil-

diği yolunda bir görüş de vardır (Tevfik Çavdar : **Osmanlıların Yarı-Sömürge Oluşu**, 1970; s. 156).

TBMM'de uzun süren tartışmalardan sonra 19 Nisan 1922'de Osmanlı-Amerikan Kalkınma Şirketi'nin temsilcileri Chester ve Kennedy'ye verilen imtiyaz, 99 yıl sürelidir. Şirket bu imtiyaz karşılığında demiryollarını ve bunlarla ilgili istasyon, liman, köprü vb. ni yapıp işleteceği gibi demiryolunun iki yanında kalan yirmişer kilometrelik alandaki tüm madenleri de işletecektir. «Maden» sözcüğü'nün kapsamına petrol kaynakları da girmekte; şirketin petrol boru hatları döşeyebileceği de öngörülmektedir. Şirkete geniş ölçüde vergi bağışıklığı tanımakta; demiryolu ve maden işletmesinden sağlanacak gelirin-amortisman, ihtiyatlar ve aksiyonerlere yüzde 12 kâr payı düşüldükten sonra kalacak- yüzde 30'u Türkiye'nin payına kalmaktadır. Anlaşma, şirketin beş ay içerisinde bir Türk anonim şirketine dönüştürülmesi, haberleşmelerin Türkçe yapılması gibi koşullar da taşımaktadır. 99 yıl sonra şirket, yaptığı demiryolları ile eklerini Türkiye'ye devredecektir.

Chester Projesi, bilinen zengin petrol yataklarının Türkiye sınırları dışında kalmasından sonra uygulamaya geçirilmez. İmtiyaz, birtakım yabancı sermayeciler arasında el değiştirdikten sonra artık çekiciliğini yitiren bir yatırım olur ve unutulur. Bunda 1930'larda patlak veren Dünya Ekonomik Bunalımının da etkisi vardır.

Projeyi savunanlar, ülkenin kısa sürede bayındırlık yapıtlarına kavuşacağını, Amerika'nın Türkiye'yi kalkındırmak gibi «hayırsever», «idealist» amaçlarla bu projeyi önerdiğini öne sürmüşlerdir. Gerçekte, Amerikalı yazar E. Mead Earle'in deyişiyle, «Bağdat Demiryolu İmparatorluk Türkiye'sinin gelirlerini ipotek etmişti. Chester imtiyazı ise Milliyetçi Türkiye'nin doğal kaynaklarını ipotek ediyordu.»

KAYNAKLAR :

Doğan Avcıoğlu : **Türkiye'nin Düzeni I**, İst. 1974; Niyazi Berkes **İkiyüz Yıldır Neden Bocalıyoruz**, İst. 1963; Tevfik Çavdar: **Osmanlıların Yarı-Sömürge Oluşu**, İst. 1970.

ÜLKE EKONOMİLERİ

62. Yılında Rakamlarla S.S.C.B. ve Ekonomisi

A. Kürşat AHİOĞLU

Dünyanın önemli dönüm noktalarından biri 1917 yılıdır. Bu dönüşümün 62 yılda ulaştığı ekonomik durumun rakamlarla açıklaması şöyledir :

1977 yılında yeni Anayasa ile S. S. C. B.'nin tüm halkın devleti olduğuna işaret ediliyor (S.S.C.B.'nin toplumsal yapısı ve siyasal ilkeleri = Siyasal sistem bölümü; 1 madde). İktisadi sistemin temelinin üretim araçlarının sosyalist mülkiyetine dayandığı (iktisadi sistem bölümü; 10. Madde) ve ekonominin iktisadi ve toplumsal kalkınma için planlarla yönetileceği vurgulanıyor. (İktisadi sistem bölümü 16. Madde).

Bu Beş Yıllık Planların ilki 1929-32 yılları arasında uygulanmıştır. Nazi Almanyasının istilası ile kesilen 1938-42 arası hariç diğerleri (ki sonuncusu 1976-80 halen yürürlüktedir.) Uygulana gelmiştir. 20 milyona yakın kişinin hayatını yitirdiği 2. Paylaşım savaşı ekonomik gelişmeyi kesintiye uğratmıştır.

Nüfusla ilgili rakamlar şöyledir :

Nüfusun toplumsal yapısı (%) : Nüfusun istihdam yapısı (%) :

İşçiler	61.6	Sınai ve Yapı Hiz.	38
Köylüler	15.7	Tarım ve Orman	23
İntelligentsia	22.7	Eğitim, Sağlık, Bilim, Sanat	16
		Ulaşım ve Haberleşme	9
		Ticaret, Kamu yiyecek, arz ve dağıtım	8
		Devlet ve Kamu kuruluş.	2
		Konut ve ilgili kamu hizmetleri	4

Nüfusun toplumsal yapısının yüksek şuraya yansımaları şöyledir :

İşçiler	492
Sovyet Parti, Sendika, Gençlik Örgütlerinin Fonksiyonerleri	473
Kollektif çiftçiler	271
Bilim, Edebiyat, Sanat üreticileri	142
Mühendis, Teknikerler	77
Askerler	56
	1517 Temsilci

Sovyetler Birliği'nin 1913'te dünya sınai üretiminde % 4 olan payı, 1977 yılında % 20'ye ulaşmıştır. Ekonomide 26 yıllık (1951-76) sınai ortalama büyüme oranı 9.4'tür.

Son on yılda sınai üretim 2 kat artmış olup 9. Beş Yıllık Plan (1971-75) dönemi sonuçları ulusal gelirin % 25 büyüdüğünü göstermektedir.

Ekonomik Büyüme (1940 = 100; %)

	1950	1970	1976
Ulusal Gelir	164	867	1.201
Sınai Üretim	172	1.183	1.775
Üretim araçları	204	1.598	2.443
Tüketim Malları	122	654	924
Tarımsal Üretim	99	221	236
Emek Verimliliği	170	738	946

Daha yüksek verimliliğe uygun sınai üretim artışı şöyledir :

1961—65	1966—70	1971—75	1976—80 (Hedef)
62	73	84	90

İşçi ve köylü aileleri arasındaki rakamlar (Harcamalar yönünden)

	1940—1976 (%)		1940—1976 (%)	
Yiyecek	53.8	32.6	67.3	35.2
Tekstil, Giyim, Ayakkabı				
Dayanıklı tüketim malları	11.1	15.7	10.9	15.4
Akaryakıt, ısınma	1.7	6.6	1.2	5.8
Kültürel gereksinme	1.2	0.2	3.8	1.7
Tasarruf (Nakit, Banka hes.)	17.5	22.4	4.4	15.2
Vergiler	4.8	7.1	6.9	13.1
Diğer	4.1	8.6	1.4	1.2
	5.8	6.9	4.1	12.4
	Bir sınai işçi ailesi		Bir kolektif tarım işçi ailesi	

**Ekonominin 10. Beş Yıllık Plan döneminde büyüme hızı
(1975'ten beri %) :**

Ulusal Gelir ;	24—28
Tüketim	27—29
Birikim	17—23
Sınai Üretim ;	35—39
Üretim Araç.	38—42
Tüketim Mal.	30—32
Tarımsal Üretim	14—17

(Yıllık ort.)

Dış Ticaret (bir milyon ruble)

1950	3
1960	10
1970	22
1977	63

**1976'da ülke ekonomisinin dış ticareti
(bir milyon ruble) :**

Sosyalist ülkeler	31.6
Comecon üye. (C. M. E. A.)	28.8
Kapitalist ülkeler	18.6
Gelişen ülkeler	6.6

Ekonominin 10. Beş Yıllık Plan için hazırladığı programa göre sınai üretimindeki artışın 9. Beş Yıllık Plana göre % 40, 8. Beş Yıllık Plana göre ise % 110 olması öngörülmektedir.

* Yearbook of the USSR, Novosti Press Agency'78, Moscow 1978.

Dış Basında İktisat

Marksizme Yeni Bir Bakış ve Bir Kitap Marksist Yaklaşımla Enflasyon Olgusu

**X. Paris Üniversitesi, Nanterre
Dr. Thierry Paquot.
Derleyen : Kaya ARDIÇ**

Alain Lipietz, «**Bunalım ve Enflasyon, Niçin?**» adlı kitabında (*) hem bir «reddi», hem de «niyeti» saklıyan bir soru sormaktadır: Güncel bunalım niçin enflasyonisttir? Red, sözümona geleneksel kuramların yaptığı gibi, talep, maliyetler (enerji, ücretler, vb.) para kütlesi gibi etmenlerin sırasıyla, fiyat artışlarının sorumlusu olduğunu ileri sürerek bir suçlu bulmayı reddetmek anlamına gelir. Yazar bu yorumları sakat ve dayandığı temelleri yanlış bulmaktadır. Bu red, hemen arkasından meşru bir niyeti doğurmaktadır: **Bir kapitalizm kuramı oluşturmak** (**). Günümüzün ekonomik özgüllükle-

(*) Alain Lipietz, **Crise et Inflation, Pourquoi?** Paris, Maspero, 1979 (390 s) Alain Lipietz politeknisyen ve bir iktisat araştırmacısıdır. Aynı yayın evinde daha önce «**Tribut Foncier Urbain**» ve «**Le Capital et son Espace**» adlı kitapları da yayınlanmıştır. «**Partis Pris**» adlı dergide yazmaktadır.

(**) A. Lipietz'in bu kitabı, ikinci de yayınlanmak üzere bulunan iki ciltlik yapının birinci cildini oluşturmaktadır. Birinci cilt «**Yoğun Birikim**», ikinci cilt «**Tekelci Düzenleme**» üzerinedir ve her ikisinin de hammaddesi yazarın da katıldığı «**Enflasyon Yaklaşımları; Fransız Örneği**» adlı kolektif bir çalışmadan kaynaklanmaktadır. (A. Lipietz, J. - P. Benassy, R. Boyer, R. -M. Gelpi, J. Mistral, J. Munoz ve C. Ominam: CEPREMAP, Paris, 1978).

rini açıklayabilmek için A. Lipietz bunları ortaya çıkaran şeyi ayrıntılarıyla incelemeye yönelmiştir. Kitabında bize sunulan uzun yöntemsel ve kuramsal bölümün gerekçesi de budur: Kapitalizmin dönüşümlerinin niteliği nedir? (üretim aygıtının yapısında, emeğin örgütlenmesinde vb.), Bu dönüşümleri kavrayan ve açıklayan kavramlar nelerdir? Bu iki sorunun yanıtları kapitalist üretim tarzının yeniden üretimi/dönüşümü tarihçesinde (historique) bulunmaktadır. Sermaye birikimi ritimlerinin yeni bir dönemlemesi (périodisation) ve kapitalist sistemin düzenleme tarzlarının bir tipolojisi ileri sürülmektedir: «Bu durumda, iki kapitalist düzenleme türünün, üretici güçlerin gelişmesine sıkıca bağlı bir dönemlemeye göre oluştuğunu görüyoruz: Rekabetçi diye adlandırılabilir birinci tür, her özel üretim/yeniden üretim için geçerli olan ve iktisadî birimlerden kökten dışsal (exogène) biçimde oluşan emeğin toplumsal işbölümü içinde ortaya çıkmaktadır. **Tekelci** olarak nitelendirilebilecek ikinci tür düzenleme ise, dolaşım alanı içinde emeğin sanayi iş bölümünün özellikleri olan a priori düzenliliği ve oranlılığı gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Ya da (...) her üretim birimi içinde toplumsal/özel çelişkinin çözülmesinin uluslararasılaşması» (s. 177)

Daha sonra, yazar, yoğun birikim kavramını şöyle açıklıyor : «Nispi artı-değeri artırma etkisi olsa bile, üretim normları sistemini üretici güçleri devrimcileştirerek (révolutionnarisation) değiştiren bir birikimdir. Bu kez söz konusu olan, bir usa yatkınlık kavramıdır: Yoğun birikime yaygın birikim de eşlik eder, gerek topluca, gerekse oransal olarak nispi artı-değere mutlaka artı-değerin eşlik ettiği gibi.» Lipietz, nispi artı-değerle mutlak artı-değerin birlikte var olmaları olgusunun biraz daha üstünde durmalıydı, çünkü bu, kapitalist evreler dizisinin düşüncel (idéaliste) anlayışının yeniden gözden geçirilmesini gerektiriyor. Başka bir yerde sermayenin organik bileşimi kavramının üzerinde ısrarla duruyor (özellikle ünlü kâr oranlarının düşme eğilimi kanununun kanıtlanmasında) ve bu arada Marx'ın metnindeki olası ikircil (équivoque) noktalara da dikkati çekiyor. Yazar, Marx'ın yapıtında daha başka ikircilikleri de ortaya çıkarıyor. Bununla birlikte gene de kendini «marksist» olarak tanımlıyor. Gitgide moda olmaktan çıkan bu nitelemeden acaba ne anlamak gerekir?

Önce, Marx ve Engels'in yapıtlarının eleştirel gözle yeniden okunması; içinden çıktıkları bütünün sorunsalı (problématique) içinde gerekli bazı kavramların yerlerinin değiştirilerek kullanılması, bazı kuramsal kazanımların (acquis) yeniden değerlendirilmeleri... ve hatta yeni gelişmelerin öne sürülmesi. Örneğin Lipetz, Marx'ın nominal fiyatlar genel düzeyinin gelişimini inceleyen bir kuramı olmadığını söylüyor. Kendisinin ilk taslağını verdiği ve enflasyonu açıklayabilmek için ivedilikle oluşturulması gereken bir kuram. İkinci olarak, soyut kuramı somut tarihe bağlayan bilimsel yöntem ve birbirine bağlı kavramlar dizisi v.s. ... **Üçüncü olarak** da devamlı örneksime (analogie) kullanılması: Böylece Lipietz ortodoks marksist gelenekleri bir kenara bırakıp bu doğrultuda olmayan araştırmacılarla yeni bir yol açmaya cesaret ediyor. Bunun sonucu olarak, dife ransiyel geometri, René Thom'un felâketler kuramı, Waddington'un morfojenez analizleri, von Foerster'in sibernetik üzerindeki çalışmaları, Einstein'ın genel görelilik kuramı, Kuantum mekaniği, gerek henüz daha kavramlaşmamış bir sezginin biçimlendirilmesi düzeyinde, gerekse kuramsal bir önermenin değerlendirilmesi düzeyinde verimli ilerlemelere olanak vermektedir.

Nihayet, çelişmenin önceliği: Ne sistematik bir analiz (F. Perroux ve G. Destanne de Bernis'in düzenleme üzerine yaptıkları çalışmalardan esinlense bile), ne de yapısal bir analiz; ancak diyalektik bir analiz. Fakat bu, donmuş, sonsal (a posteriori) bir diyalektik değil. Burada söz konusu edilen, savaşım ve birlik arasında parçalanmış şeylerin ortasındaki çelişki değil, üretici güçlerin toplumsallaştırılması ile mülkiyetin özel niteliği arasındaki esas (ve klasik) çelişki. Buna da şu üç diğer çelişki ekleniyor.

1) Biçim-değer ve para yoluyla çözümlenen «toplumsal/özel» çelişkisi.

2) Üretim araçlarını ellerinde bulunduranlar ile bunlardan yoksun bırakılmış üreticiler arasında olan çelişki. Bu da ücretlilik ve artı-değere el konulma ile çözüm bulacaktır.

3) Teknik gelişme, fordizm v.d. şeylerle bir çözüm bulan emek süreci içindeki emekçilerin yabancılaşması. Burada söz konusu olan, bütün bu değişik ilişkiler ağını yerli yerine koymak ve bunu

yaparken de meta üretimi ile doğrudan üreticinin üretim sürecinin denetimini yitirmesi arasındaki bağı vurgulamaktır. Bu çalışmanın özgünlüğü enflasyonu bu çelişkiler karmaşası içine yerleştirmesidir.

İzlenen yol, sonuçta şöyle özetleniyor: «Meta ekonomisinin metasal niteliğinden yola çıktık; yani biçim-değer ve biçim-Devleti içeren ekonomik birimlerin ayrılığından. Kapitalist ilişkilerin gelişiminin, basit el işinden otomasyona kadar, bir birikim düzeni değişikliğini zorunlu kıldığını gösterdik: Basit yeniden -üretim ve (zayıfca) yaygın genişleyen yeniden-üretimden yoğun birikime doğru. Bu düzen değişikliğinin nasıl üretim örgütünün düzenliliğini, dolaşım süreci içinde de sürdürmeye eğilimli (yalnızca eğilimli) bir düzenleme değişikliğini gereksediğini gösterdik. (...) Bu düzenlemeyi incelemek için, şimdiye kadar bilerek bir yana bıraktığımız bir yönü de göz önünde tutmanız gerek: Özgül kapitalist ilişkilerin bizzat biçim-değer üzerindeki etkisi. Burada söz konusu olan, değer ilişkileriyle saptanan sermayenin ölçüsü değil değişilen değerlerin bizzat sermaye olduğunun göz önüne alınmasıdır; yani değer kazanan «süreç içindeki değerler». Bu, ikinci cildin konusu olduğu gibi başlığın da yanıtıdır.

Sonuç olarak, bu çalışmada yeni olan, kaynaklarla ilişkiler (ısrarla ve özellikle Marx'tan alınan referanslar) olduğu gibi, aynı zamanda inceleme alanının genişletilmesi (enflasyonun şu veya bu olaysal özellikle (particularisme phénoménal) sınırlandırılması), ve izlenen kuramsal usavurmadır. İşte entellektüel çalışmanın yeniden değer kazanmasına iyi bir örnek. Umarız izlenir...

(Kaynak : Le Monde Diplomatique, Temmuz 1979, s. 2).

Tarih ve İktisat Kuramları (*)

**Derleyen : Kaya ARDIÇ
MICHELE BERTRAND**

Tarih, her zaman bugünkü bildiğimiz biçimiyle gözükmemiştir. 18. yy. a dek siyasal felsefe, toplumsal ilişkileri insanların hesaplarından, ihtiraslarından ve bireysel davranışlarından çıkarıyordu. Tarihsel zorunluluk, prensiplerin istemleriyle karışıyordu. İnsanların dileklerinin ve düşüncelerinin bir ürünü, yapıtı olarak tarih salt bir strateji olarak algılanabilirdi.

18. yy. da bu tür düşüncede bir kopma oldu. Bir dizi kuramsal değişiklik gerek toplumları, gerekse onlardaki dönüşümleri inceleyen bir bilimin kurulması sonucunu doğurdu. Bir disiplinin kendi içinde bir yöntem değişikliği olmaktan öte, toplumun tasarımını yansıtan kuramsal çerçevelerin derin bir dönüşümü, kuram ve eylem konusunda ayrı bir düşünce tarzı söz konusuydu.

(*) Michèle Bertrand'ın «Histoire et (Théories Economiques)» adlı yapıtının giriş bölümünün çevirisi. (Editions Sociales, Paris, 1978)

Lévi-Strauss, baz halkların tüm enerjilerini tarihi yadsımaya harcadıklarını gösterdi (1). Bu, onların değişiklikleri bilmemelerinden değil, ideoloji ve düşünce sistemlerinde ağırlığın değişiklikten çok devamlılığa verilmesindendir. Tarihsel dönüşümlerin çözümlemesi, bir toplumun ideolojisinde ve kuramsal çerçeveleri içinde zorunlu olarak kabul edilmemiştir. Bu çözümlemenin belli bir anda olası ve zorunlu olmasının nedeni acaba nedir?

Burada, tarihteki bir düşüncenin oluşumunda az ya da çok önemli rol oynayan etmenlerin bir sıralamasının yapılması söz konusu değildir. Örneğin denilebilir ki, seyahatler, ticaret, diğer kültürlerle ilişki belirleyici olmuştur. Kuşkusuz böyledir, fakat sorun daha da temellidir: tarihsel süreçlerin gereği tesadüfi nedenlerde değil, bizzat toplumun yapısında bulunmaktadır. Zaten ticaret ve seyahatlerin önem kazanması da yapısal nedenlerden ötürü değil midir? Kapitalizmin gelişmesi, uluslararası ulaşım yollarını açmamış mıdır?

Tarihin olası oluşumunun kapitalizmin gelişmesinde kayıtlı olduğunu söylemek abartmak olmaz. Bunu söylemek yalnızca kapitalist üretim tarzının genelleşmesiyle - klasik aşaması - bilimsel bir tarih biliminin kuruluşunun aynı zamana rastlaması nedeniyle değil, bunun yanı sıra tarih düşüncesinin ve tarihsel bir bilimin kuruluşunun kapitalizmin klasik aşamasından itibaren yapısal olarak da zorunlu hale gelmesi nedeniyle de abartmak olmaz; bunun pek çok nedeni vardır.

Bir yandan, kapitalist kuruluş süreci içinde iktisadi sistem öylesine kümülatif etkiler üretmektedir ki, bu etkiler periodik yapı değişikliklerini de birlikte getirmektedirler. Bu değişiklikler, hızlı bir tempo içinde, yani bir insan kuşağının gözlemleyebileceği biçimde olmaktadır. Diğer yandan, «klasik» aşamasında, yani kapitalist üretim ilişkilerinin genelleştiği, kapitalist üretim tarzının egemen olduğu aşamada, çelişmeler ortaya çıkmaya başlamaktadır. 18. yy. in sonlarından itibaren İngiltere'de, biraz daha sonraları da Kıta Avrupası'nda uzun periodlu iktisadi bunalımlar kapitalizmin gelişmesini göstermektedir (Zaman farkı 1800 yıllarında İngilizlerin kötümserliğiyle, Fransızların iyimserliği arasındaki karşıtlığı kısmen de olsa açıklamaktadır.).

18. yy. ın sonlarında başlayan ve bütün 19. yy. boyunca devam eden sanayi devrimi, kapitalizmin gelişmesini hızlandırmış, karşılık olarak da kapitalizmin gelişmesi sanayi devrimine hız kazandırmıştır. İktisat kuramlarında, bu gelişmeyle bir tarih düşüncesinin ortaya çıkışı arasında ilişki bilinmektedir. Bu ilişki Dobb (2) tarafından pek güzel bir biçimde gösterilmiştir:

«Sanayi kesiminin ve toplumsal ilişkilerin yapısını, üretimin hacmini, ticari ilişkilerin artmasını ve çeşitlenmesini kapsayan ekonominin dönüşüm temposu, geçmiş yüzyıllara oranla olağanüstü hızlıydı. Bu ekonomik değişim, insanların toplum hakkındaki düşüncelerini - gelenekleri yadsımanın doğaya karşı gelmek olduğu ve insanların doğumlarında kendilerine gösterilen yerde kuşaklar boyu oturmalarını gerektiren, az-çok pratik bir dünya anlayışından, ilerlemenin yöneten bir yasa olduğu ve yetkinleşmenin her sağlıklı toplum için olağan sayıldığı bir dünya anlayışına geçirerek-köklü bir biçimde dönüşüme uğratmaya olanak verecek kadar hızlıydı.»

Bir önceki paragrafta, toplumsal süreçlerin betimlenmesinde ve kavranmasında ekonominin -hatta tekniğin- mekanik bir etkisinin olduğu ileri sürülmektedir. Yalnızca, insanların düşünceleri onların varlıklarıyla koşullanmıştır. Kapitalizm tarih düşüncesinin ortaya çıkmasına olanak tanımış, dahası onu gerekli kılmıştır; zira kapitalizm hızlı bir tempoyla kendi yapısal dönüşümlerini üretmektedir. O, dönüşüme uğrayan yapıları çerçevesinde değil, fakat dönüşüme uğrayan kendine özgü mantığı çerçevesinde çözümlenemez çelişmeler geliştirmektedir.

Gerçekte, iktisadi sistemin uzun vadedeki geleceği sorunu 18. yy. a kadar hemen hemen hiç ortaya konmamıştır. Merkantilist düşünceye, hareketi muhafaza etmenin mekanik ilkesinin ekonomiye geçirilmesinden başka birşey olmayan, denklik ilkesi egemen olmuştur (3).

1589'da Botera, açlıktan, savaşıardan, vebadan başka toprağın verimliliğindeki sınırların da insanın verimliliğinin sınırlandırılmasına yol açtığını göstererek, bu ilkeyi cesaretle nüfusa uygulamıştır (4). Sully, Motchrestien, Colleert yine bu ilkeyi zenginliklerin do-laşımına uygulamışlardır: bir ulusun (ya da bir kişinin) kaybettiği

ya da kazandığı), bir başkası tarafından kazanılmıştır (ya da kaybedilmiştir).

Yine 18. yy. da tesadüfi bir aşırı nüfus artışı düşüncesi asla yaygınlaşmamıştır; doğum oranı savaşlar, bulaşıcı hastalıklar ve açlık sayesinde, çok yüksek bir ölüm oranı ile geniş ölçüde dengelenmiştir. Hatta yaygın kanı, dünya nüfusunun sürekli azalmakta olduğu yönündedir.

Acem Mektupları adlı eserinde Montesquieu şöyle der: «yeryüzünde, ilk çağlarda yaşayan insanların olsa olsa ancak onda biri yaşamaktadır.» «Eğer bu durum devam ederse, iki yüzyıl içinde yeryüzü bir çöl haline gelecektir» (5). R. Wallace ve Mirabeau (6) da aynı kaygıyı duymaktadırlar.

Bu, nüfus artışını savunan kuramların saygınlığını açıklamaktadır. Nüfusun yiyecek maddelerine oranla çok hızlı bir şekilde artmasından pek az iktisatçı - herşeye rağmen vardır - kuşku duymaktadır; sir W. Petty (7) ve sir J. Stenart (8) bu kaygıyı ifade edeceklerdir. Fakat, bu gelişmenin yasası, nedenleri ve etkileri bu çağda sistematik bir araştırma konusu oluşturmaktadırlar.

Üstelik, doğal kaynakların tükenişi gibi bir düşünce de yoktur. Gerçekte, keşfedilmemiş kara parçalarının, bulunmamış kaynakların, açığa çıkmamış toprakların sayısı oldukça fazladır. Sömürge imparatorluklarının kuruluşu iktisatçıları bu yönde düşünmeye yöneltiyordu. Toprağın tükenmekte olduğunu gözönünde bulundursalar bile, bu uzak bir gelecek için geçerlidir. Bunun dışında, topraktan daha fazla zenginlik kaynağı elde etmek için yeni çabalara ilk cesaret veren Boisguillebut olmuştur (9).

İktisadi sorunsal iki varsayım tarafından dönüşüme uğratılacaktır. Önce, 1786'da Auniron tarafından formüle edilen azalan verimler yasası, zenginliklerin artışına bir sınır getirmektedir. Daha sonra, nüfus ilkesiyle azalan verimler arasında kurulan ilişki, zenginliklerin artışının son bulmasının demografik büyümenin de sınırını gösterdiğini ortaya koymaktadır.

«Yiyecek maddeleri artışı sürece, yani tarımdaki yetkinleşmenin sonucu olarak toprak verimliliğinin son sınırına erişmediği, ya da

mal ve hizmet karşılığında yiyecek maddeleri dışalımını yapılabildiği sürece, nüfus da artacaktır» (10).

Durgunluk kuramı, bu iki varsayımın mantıksal bir bireşimi olarak ortaya çıkmaktadır. Zenginliklerin artışı ve yiyecek maddelerine olan talebin çoğalmasıyla toprak yavaş yavaş tükenmekte ve marjinal verimliliği azalmaktadır. Marjinal verimlilik sıfıra eşit olduğunda ise, milli gelirin ve nüfusun artık artmadığı durağan bir hale girilmektedir (11).

İktisat siyasetinin kuramsal değişikliği ve tarihin kavranması iki nedenle kapitalizmin gelişmesine bağlı bulunmaktadır :

— bu gelişimin dinamizmi yapısal değişikliklere yol açmaktadır.

— bu gelişim yine aynı şekilde, bu üretim tarzının kendine özgü çelişmelerinden ileri gelen yapısal sınırlarla karşılaşmaktadır. Oysa klasik iktisatçılar bu sınırları ortadan kaldırmaktadırlar. Makinalaşma sürecinin çözümlenmesi bunun kanıtıdır: verimliliğin artması işsizliğe yol açmaktadır. Birikim sürecinin çözümlenmesi de bir kanıttır: üretken aletlerin çoğalması sermayenin getirisini azaltmaktadır.

Klasik iktisatçılarla birlikte, iktisat kuramcı belli bir tarih anlayışını içine alıp iktisadi sistemlerin tarihine yönelebiliyordu. Fakat bu, birazdan göreceğimiz gibi sonuna dek böyle olmamış, hatta tarihin yadsınmasıyla son bulmuştur. Bununla birlikte, katkısı, iktisadi süreçleri daha önceki iktisat kuramlarında geçerli olanlardan çok farklı bir zaman yapısı içinde çözümlemesinden ibarettir.

Gerçekte, 17. ve 18. yy. da iktisat bilimi zaman tanımamaktadır, fakat bu döngüsel (cyclique) bir zamandır. Bir sürecin bölümleri belirli bir sıra izlerler, fakat döngü (cyele) sonsuz olarak ürer; gelecek geçmişte tekrarlar.

İktisat bilimi ilerleme kavramını da tanımamaktadır. Örneğin, fizyokratların tablosundan başlanarak, belirsiz bir büyüme modeli oluşturulabilirdi. Melon'a göre, «sanayinin ilerlemesinin sınırı yoktur. Üzerinde bir sanayinin çalışabileceği yeni yeni gereksinmelerin her-

zaman ortaya çıkacağına güvenilebilir» (12). Fakat bunun pür niteksel bir ilerleme olduğu söylenebilir mi? Zaman, bir dengenin bozulmasını diğer bir dengenin kurulmasından ayıran süredir; iktisadi yapı aynı kalmaktadır.

Bu zaman yapısını belirleyen şey, onun, tüm öğeleri önceden verilmiş kapalı bir sistemi tanımlıyor oluşudur: Öyleyse işleyiş yasalarının kavranılamaması ve sınırın sadece bir sürecin tersine çevrilmeye başladığı nokta olması mantıksaldır.

Bunun tersine, 18. yy. ın sonunda, tarihin kavranılması, tersine çevrilemez dönüşümler olan yapısal dönüşümlerin ortaya çıkışıyla başlamıştır. Zaman içinde birbirini izleyen değişik şekiller, artık bir döngünün evreleri olarak değil, fakat doğrusal bir zaman sürecinin kısa süren aralıkları olarak görülmektedir.

Bununla beraber, sistemin kapalılığını önlemek için, zamanın doğrusal, dönüşümlerin de tersine çevrilemez olması yeterli değildir; doğrusal zaman yapısına sahip kapalı bir sistem pekâlâ görülebilir. Tarih düşüncesinin oluşması, bu anlamda, basit bir dinamizme indirgenmiş olmaktadır. Önerilen dönemleme (périodisation) gerçek olmaktan çok görüntüdür. Belirleyici öğeler, bunların ilişkileri ve dönüşüm yasaları önceden veri olduğuna göre, herşey baştan beri bilinmektedir.

Kapitalizmin bizzat kendi doğası, kümülatif dönüşümler üretmeye yönelik olanağı, çelişmeleri ve bu çelişmelerin yapısal çözümleri bizi mantıksal açıdan bir tarih kuramına götürmektedir. Kapitalizmin tarihsel kuramı en açık anlatımını marksist çözümlemelerde bulmaktadır. Kapitalizmin tarihsel çözümlemesinin öğeleri, marksist olmayan iktisatçıların bizzat kendi kuramlarının yapısında üstü kapalı bir biçimde bulunmaktadır. Fakat, inançları doğrultusunda, böyle bir düşünceyi açıkça yadsımaktadırlar; zira bu aynı zamanda, zaman sınırlarını ve tanımladıkları sistemin olası yokoluşunu da kabullenmeleri demek olacaktır. İşte bu nedenle tarihsel süreçleri, zamana bağlı olmayan (intemporel) mekanizmalara indirgemeye kalkışmaktadırlar.

İktisat kuramları yalnızca kapsamı ve ele aldıkları konular itibarıyla tarihe malolmamışlardır; bunların yanısıra kullandıkları kavramlar, usulama tarzları ve övargıları da belirleyicidir. Tarih düşüncesi, salt konusu tarih olan bir düşünce değildir, aynı zamanda tersine çevrilemez dönüşümlerin bir sistemi olarak konusunu da oluşturan bir düşüncedir.

18. yy. in sonlarında günümüze değin, iktisat kuramı, bir iktisadi sistemin mantığını ve işleyişinin sınırlarını göstererek tarih sorununu hep ortaya koymuştur. Bunu başlıca üç problemten hareketle yapmıştır: birikim süreci ve duraklaması, bunalımlar, dönemleme.

Bir yandan iktisat kuramının sabitlerini, diğer yandan ise tarihle ilişkisinin dönüşümlerini işte bu temel üzerinde öğrenebiliriz.

(Çeviren : Ahmet OKAN)

İ. Ü. İ. F. Öğrencisi

-
- (1) Cl. Lévi-Strauss, *Anthropologie Structurale*, II., Plon
 - (2) Maurice Dobb: *Etudes sur le développement du capitalisme*, Maspero, 1969, s: 272.
 - (3) Descartes bunu şöyle formüle ediyor: «Eğer maddenin bir bölümü diğerinden iki kat daha hızlı hareket ediyorsa ve bu diğer bölüm birinciden iki kat daha büyükse, bu nedenle küçük olan da tamamen büyükteki kadar hareket olduğunu düşünmek zorundayız; çoğu kez bir bölümün hareketi azalırken, diğer bölümün hareketi göreceli olarak artar.» (*Principes*, IV, par. 36).
 - (4) *Raison et Gouvernement d'Etat (Le Mariage)* ve Bkz. M. Lutfalla: *L'Etat Stationnaire*, Gauthier-Villars, 1964.
 - (5) Montesquieu: *Essai sur la différence du nombre des hommes dan les temps anciens et modernes*, 1753.
 - (6) *Traité de la population*.
 - (7) *Essai sur la multiplication de l'humanité* (1686)
 - (8) *Recherches sur les principes de l'économie politique*, 1767
 - (9) Boisguillebert: *Factum de la France*. Michel Lutfalla, *L'Etat Stationnaire*, Sa: 115. içinde
 - (10) Beccaria: *Lecons d'economie politique*, Milan, 1768-70, M. Lutfalla tarafından a. g. e. sa: 124.
 - (11) M. Lutfalla, a. g. e.
 - (12) Germain Melon: *Essai politique sur le commerce* (1734).

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ

Bankacılık Enstitüsü

MART 1980 de
1. ULUSAL BANKACILIK SEMPOZYUMU'NU

Düzenlemektedir. Sempozyum'un amacı Türk Bankacılık Sistemindeki sorunları bilimsel açıdan değerlendirmek ve çözüm yolları aramaktır.

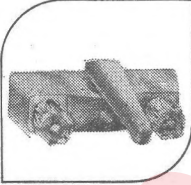
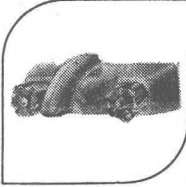
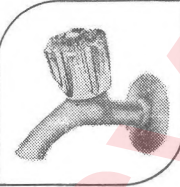
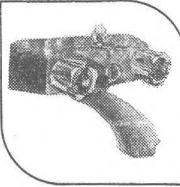
Tebliğ vermek isteyenlerin, konularının ana hatlarını belirten bir sayfalık özeti 15 Kasım 1979 tarihine kadar Enstitü Müdürlüğü'ne göndermeleri, rica olunur.

Adres : İ. Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ
BANKACILIK ENSTİTÜSÜ
ÜNİVERSİTE — İSTANBUL

PİMAŞ

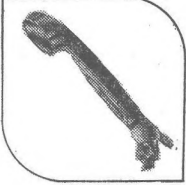
renkli sıhhi tesisat armatürleri

Banyo Bataryası , Lavabo Bataryası ,Eviye Bataryası
Musluk ,Çamaşır Musluğu
El Duşu

ÖZELLİKLERİ

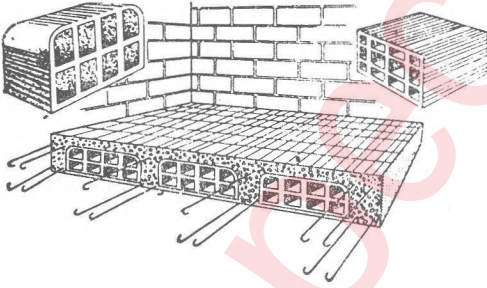
- Sıcak sudan ve dondan katıyken etkilenmez
- PİMAŞ armatürleri ürettiği maddenin özelliğinden dolayı Klor, Kükürt, Kireç ve diğer kimyasal maddelerden etkilenmez. Korozyon, elektroliz ve galvanik reaksiyona da uğramadığı için uzun ömürlüdür.
- Özel contası nedeniyle katıyken sızdırmaz.
- Dayanıktır, çatlamaz, kırılmaz. Montajı kolaydır. Rahatlık ve zaman tasarrufu sağlar.
- Renkler malzemenin kendi rengi olup, boyama veya kaplama değildir. Dolayısıyla boyanın dökülmesi ve kaplamanın kalkması söz konusu olamaz.
- Malzemenin tabii yağlama özelliği ve sürtünme direncinin azlığı, kullanımda büyük rahatlık sağlar.
- Volan suyun sıcaklığından etkilenmediğinden kullanıcı rahat etmez.
- Yüzeyler pürüzsüz ve parlaktır. Kir tutmaz.

... suyunuz
güzel aksın ...

**TUĞLA, ASMOLEN ve HAZIR YAPI ELEMANLARI
FABRİKALARI**
TOPRAK SANAYİİNDE GÜÇLÜ KURULUŞ

size
telefonunuz
kadar
yakınız

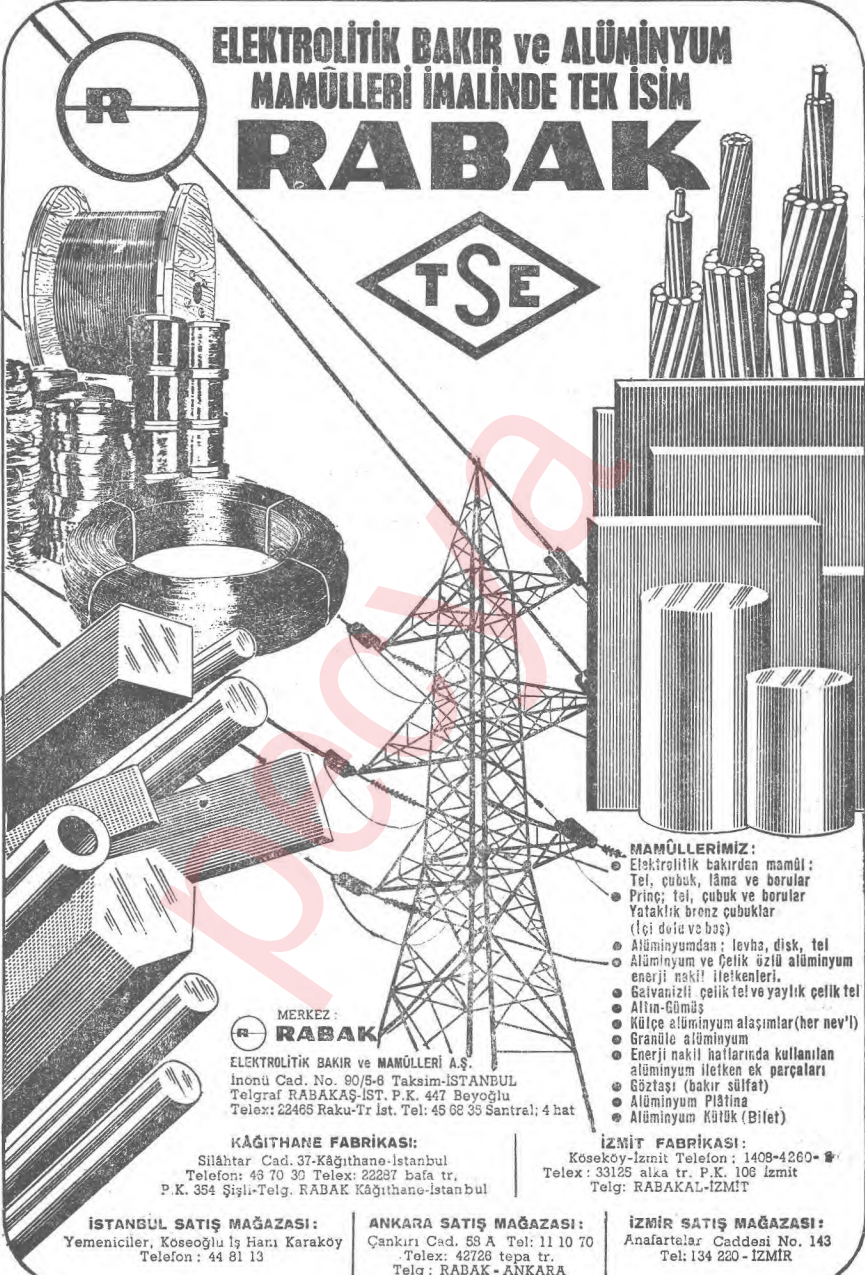

demirden, harçtan
sıvadan, ısıdan ve
işçilikten azami
tasarruf
bir telefon kafidir.

43 20 55 (5 HAT)

- GENEL MÜDÜRLÜK : Meclisi Mebusan Cad. Ar han Salıpasarı - İSTANBUL
43 20 55 (5 HAT)
- MERKEZ Satış Müdürlüğü : Meclisi Mebusan Cad. Ar han Salıpasarı
43 20 55 (5 HAT) 45 90 18 (2 HAT)
- KADIKÖY Altiyol Bürosu : Çilek Sok. Ak el İş hanı kat 4 Altiyol
36 34 76 - 36 56 45

ELEKTROLİTİK BAKIR ve ALÜMİNYUM MAMÜLLERİ İMALİNDE TEK İSİM **RABAK**

MERKEZ :
RABAK

ELEKTROLİTİK BAKIR ve MAMÜLLERİ A.Ş.
İnönü Cad. No. 90/5-6 Taksim-İSTANBUL
Telgraf RABAKAŞ-İST. P.K. 447 Beyoğlu
Telex: 22465 Raku-Tr İst. Tel: 45 62 35 Santral; 4 hat

KÂĞİTHANE FABRİKASI:

Silahtar Cad. 37-Kâğıthane-İstanbul
Telefon: 43 70 30 Telex: 22237 bafa tr.
P.K. 354 Şişli-Telg. RABAK Kâğıthane-İstanbul

İSTANBUL SATIŞ MAĞAZASI:
Yemeniciler, Koseoğlu İş Hanı Karakoy
Telefon: 44 81 13

ANKARA SATIŞ MAĞAZASI:
Çankırı Cad. 59 A Tel: 11 10 70
Telex: 42728 tepa tr.
Telg: RABAK-ANKARA

MAMÜLLERİMİZ:

- Elektrolitik bakırdan mamül:
Tel, çubuk, lâma ve borular
- Princi; tel, çubuk ve borular
- Yataklık bronz çubuklar
(teci döle ve baş)
- Alüminyumdan; levha, disk, tel
- Alüminyum ve Çelik özlü alüminyum
enerji nakil iletkenleri.
- Galvanizli çelik tel ve yaylık çelik tel
- Altın-Gümüş
- Külçe alüminyum alaşımları (her nev'i)
- Granüle alüminyum
- Enerji nakil hatlarında kullanılan
alüminyum iletken ek parçaları
- Göztaşı (bakır sülfat)
- Alüminyum Plâtinâ
- Alüminyum Kütük (Bilet)

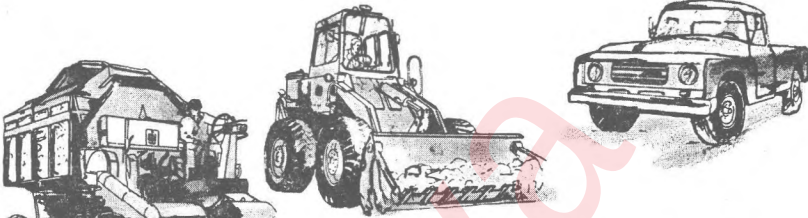
İZMİR FABRİKASI:

Köseköy-İzmit Telefon: 1408-4260-2
Telex: 33125 alka tr. P.K. 106 İzmit
Telg: RABAKAL-İZMİT

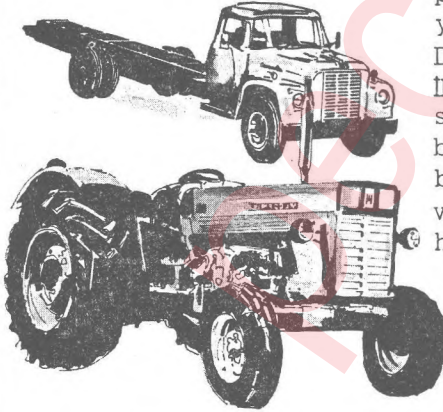
İZMİR SATIŞ MAĞAZASI:
Anafartalar Caddesi No. 143
Tel: 134 220-İZMİR

güçlü yatırım International

Azami İncili

INTERNATIONAL, traktörü, kamyonu, değişik modeldeki iş makineleri, pamuk toplama makineleri, yükleyicileri ve çekicileri ile Dünyada ve Türkiyede önderdir. INTERNATIONAL satış sonrasında da gülyüzle süren bakım ve onarım hizmetleri, bol orijinal yedek parça stokları, ve gezici servisleri ile her zaman, her yerde hizmetinizdedir.

International en güçlü yatırımdır
International alın
geleceğe güvenle bakın

İmalatçı firma

**TÜRK
OTOMOTİV
ENDÜSTRİLERİ A.Ş.**

TOE ve MAT Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun (OYAK) iştirakidir.

Türkiye Genel Distribütörü:

**MOTORLU
ARAÇLAR
TİCARET A.Ş.**

Merkez 4. Levent Tel. 64 49 90-91-92
Telex: 26239 İSTANBUL

Yakıt giderleri belinizi bükmesin
Yeni bir kat alırken pencerelerine bakın

ISI cam®

mı kullanılmış?..

**•Yakıttan
%25 - % 45 Ekonomi**

Isıcam her şeyden önce harika bir ısı yalıtkanıdır. Kışın ısı kaybını önler, yakıt giderlerinden %25-% 45 ekonomi sağlar

**•İlk Tesis Masraflarında
Büyük Ekonomi**

Isıcam yapıların ısıtmaya ilişkin ilk tesis masraflarında önemli ekonomi sağlar. Yalıtkanlığının yüksek oluşu sayesinde daha ufak kazan ve brülör, daha küçük çapta tesisat borusu ve daha az radyatör dilimi kullanılması, normal camlı yapılarda ancak aşırı yakıt sarfıyla ulaşılabilecek randımanı elde etmek için yeterlidir.

•Buğulanmaya Karşı En Etkin Önle

İç ve dış sıcaklık farkı 40 dereceyi geçmedikçe, ısıca buğulanma yapmaz. Sürekli berrak bir görüntü sağl

•Oda Kullanım Alanından Daha Verim Yararlanır

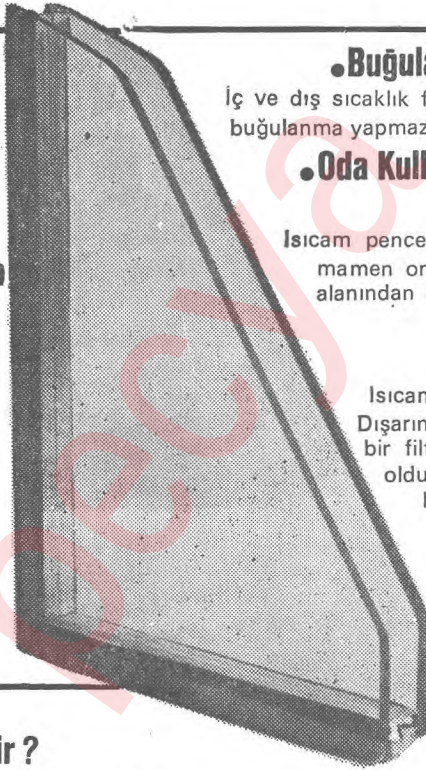
Isıcam pencere yakınlarındaki soğuk bölgeleri tamamen ortadan kaldırır. Böylece oda kullanım alanından daha verimli bir biçimde yararlanı olanağı sağl

•Gürültüden Uzak Orta

Isıcam aynı zamanda bir ses yalıtkanınd. Dışarının rahatsız edici seslerine karşı etki bir filtre görevi görür. Evde veya işyerinde olduğunca gürültüsüz bir ortamda rahat çalışma ve yaşama olanağı ver

•Pencereler Yolu ile ısı Kaybını Önle

Isıcam pencereler yoluyla ısı kaybını, harika yalıtkan özelliği dolayısıyla en az %50 oranında önle

Isıcam nedir ?

Isıcam, iki cam plakanın çevresel olarak metal bir ara çitası yardımıyla birbirine bağlanması esasına dayar. Arada kalan hava tamamen kuru olduğundan, bütün dış etkenlerin sızması özel macunlarla kesin olarak önlenmiştir. Isıcam Türkiye Şişe Cam Fabrikaları A.Ş.'nin fabrika garantisine sahiptir.

ISICAM Az yakın,öz ısının.

Cam Pazarlama A.Ş.

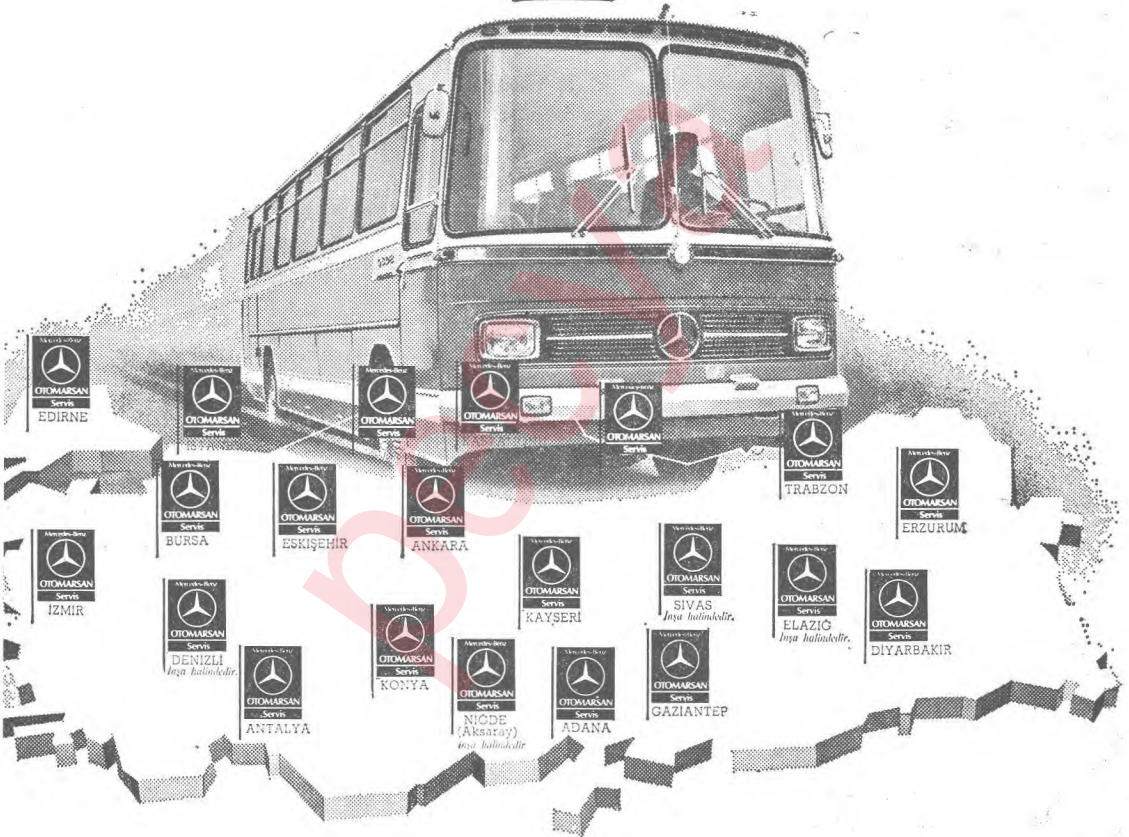
Valikonağı Cad. No. 73 NİŞANTAŞ - İSTANBUL Tel: 46 80 27 (3 Hat)

Cam Pazarlama A.Ş. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin bir kuruluşudur

İstediğiniz ayrıntılı bilgi için Teknik Servisimiz hizmetinizdedir
Soyadı: _____
Tel: 46 09 05

OTOMARSAN

servis ağı

OTOMARSAN'ın görevi Fabrikada bitmez...

OTOMARSAN, imâl ettiği MERCEDES-BENZ Otobüslerini;
ve mükemmel bir servis ağıyla, satıştan sonra da,
büyük bir titizlik ve dikkatle izler.

Yurt sahına yayılan yetkili servis istasyonları...
ranınızda bulabileceğiniz uzman servis elemanları...

Bol yedek parça imkânları,
OTOMARSAN'ın bu servis ağını orer.

OTOMARSAN MERCEDES-BENZ Otobüsleriyle
dilediğiniz yere güvenle gidebilirsiniz.

Mercedes-Benz

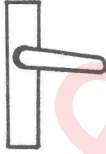
OTOMARSAN

"Yurt dışına taşan kuruluş"

ELKA

garantili tek kapı

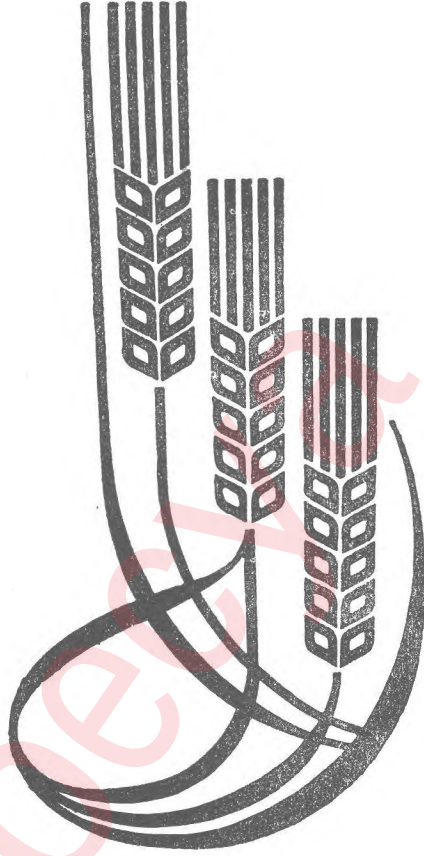

ELKA

ELYAFLI PLAKA SANAYİİ TÜRK A.Ş.

Cumhuriyet Caddesi No. 273 Harbiye - İstanbul Tel : 4010 96 (4 Hat)

İSTANBUL

MUR.

T.C. ZİRAAT BANKASI
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan
kıvanç duyar.

